

83STE ZITTING. — 3 JUNIJ.

Mededeeling van ingekomen stukken.

83ste ZITTING.

ZITTING VAN VRIJDAG 3 JUNIJ.

(GEOPEND TEN 11 URE.)

Ingekomen: 1°. berigt van een lid dat verhinderd wordt de zitting bij te wonen; 2°. boekwerken; 3°. missives van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, houdende kennisgeving van de aanneming van wets-ontwerpen. — Voortzetting der beraadslaging over het eenig artikel van het wets-ontwerp betreffende de samenblijving van het Limburgsch bondscontingent; afbreking der beraadslaging.

Voorzitter: de heer van Reenen.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 66 leden, te weten de heeren:

Poortman, Heemskerk, van Hoëvell, van Heiden Reinestein, Olivier, van Heukelom, Lycklama à Nijeholt, Dommer van Poldersveldt, Reinders, Duymaer van Twist, van der Veen, Zylker, de Poorter, van Akerlaken, Hoyneck van Papendrecht, van Deirse, Gevers Deynoot, Taets van Amerongen, Wintgens, Thorbecke, Delprat, van Foreest, Godefroi, Storm van 's Gravesande, Dullert, de Bieberstein, Jaspers, de Lom de Berg, Meylink, Begram, Kingma, Hoekwater, van der Poel, Idzerda, Blaupot ten Cate, Beens, Schimmelpenninck, Wybenga, Luyben, de Kempnaer, van Wintershoven, Sander, Schimmelpenninck van der Oije, Dirks, Betz, van Hall, van Asch van Wijck, Storm, van Voorthuysen, Slicher van Domburg, Stolte, ter Bruggen Hugenholtz, Kien, Bots, Hoffman, Meeussen, Strens, van Zuylen van Nyevelt, van der Linden, Elout van Soeterwoude, van Nispen van Sevenaer, van Lynden, van Eck, de Brauw en van Reede van Oudtshoorn;

en al de heeren Ministers, behalve die van Binnenlandsche Zaken.

De netulen van het verhandelde in de vorige zitting worden gelezen en goedgekeurd.

De **Voorzitter** deelt mede dat zijn ingekomen:

1°. eene missive van den heer Westerhoff, houdende kennisgeving, dat hij verplicht is geweest huiswaarts te keeren.

Deze missive wordt voor kennisgeving aangenomen.

2°. de navolgende boekwerken, als:

van den Minister van Buitenlandsche Zaken, een exemplaar van de opgaven van den in- en uitvoer van het verbruik van vreemde en koloniale waren, van den uitvoer van Britsche en Iersche producten enz., in Groot-Brittannië, gedurende de maand April 1859; van het Koninklijk Instituut van ingenieurs, een exemplaar van de Verhandelingen van dat Instituut, 2de aflevering, 1858 - 1859; een exemplaar van de uittreksels uit vreemde tijdschriften, 1858 - 1859, n°. 5;

van de Nederlandsche Vereeniging tot afschaffing van sterken drank, het XVde jaarverslag van die vereeniging.

Deze boekwerken zullen worden geplaatst in de boekerij der Kamer.

3°. elf missives van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, houdende kennisgeving dat zij zich met even zoovele, haar door de Tweede Kamer toegezonden wets-ontwerpen heeft vereenigd, als dat:

houdende nadere bepalingen tot het tegengaan van het koopen, in pand of in bewaring geven of nemen van militaire kleedingstukken enz.;

houdende goedkeuring eener overeenkomst met den polder Oud-Herkingen;

houdende afstand van het planetarium van J. Eysinga te Franeker; en die

houdende naturalisatie van J. J. W. van der Grinten en zeven anderen.

Deze missives worden voor kennisgeving aangenomen.

Aan de orde is de voortzetting der beraadslaging over het WETS-ONTWERP TOT ZAMENBLIJVING DER MILICIENS VAN HET LIMBURGSCHE CONTINGENT VAN HET DUITSCHE BONDSLEGER.

De beraadslaging wordt hervat over het EENIG ARTIKEL, luidende:

„De miliciens der provinciale Limburgsche ligting van 1855, 1856, 1857 en 1858 (met uitzondering van de miliciens herkomstig uit de vestingen Maastricht en Venlo en van hare kringen), die door Ons onder de wapenen zijn of worden geroepen, worden, zoolang de bondsdienst dit vordert, onder de wapenen gehouden.”

en het daarop door den heer van Wintershoven voorgestelde amendement, dat aldus luidt:

„De miliciens der provinciale Limburgsche ligting van 1855, 1856, 1857 en 1858, dienende bij het 5de regiment dragonders, die door Ons zijn of worden onder de wapenen geroepen, worden daaronder gehouden tot zoolang door het overgaan of aanwerpen van vrijwilligers bij dat corps, des noods tegen voldoende premie, in de behoefte van een afzonderlijk ingerigt bondscontingent zal zijn voldaan.”

De heer **Dullert**: Ik vraag het woord, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Ik geef het woord aan den heer van Deirse, die zich reeds heeft laten inschrijven, daarna aan den heer Dullert.

De heer **Dullert**: Mijnheer de Voorzitter, ik heb Woensdag het woord reeds gevraagd, toen echter aan mij door het sluiten der beraadslaging het woord niet is verleend.

De **Voorzitter**: In dat geval is het woord eerst aan den heer Dullert, daarna aan den heer van Deirse.

De heer **Dullert**: Ik zal de Vergadering niet lang ophouden en dus ook den heer van Deirse niet lang versteken van het regt om het woord te voeren. Ik wil slechts eene opmerking aan de Regering mededeelen, die, mijns inziens, tot wijziging van deze voordragt zal moeten leiden, en in de tweede plaats wensch ik

CI. Zamenblijving der miliciens van het Limburgsch contingent van het Duitsche bondsleger. (Ber. over het eenig art.)

mijne opvatting te doen kennen van eene uitdrukking in het wetsvoorstel voorkomende, die ik gaarne door de Regering beaamd zag.

Het eerste punt is ook bij de behandeling der vorige wet ter sprake gebragt. Ik had toen uit de bewoordingen van het eenig artikel der wet, onder n°. 8 der gedrukte stukken voorkomende, beweerd dat alle miliciens van de verschillende ligtingen zullen worden opgeroepen en niet zoovele als er noodig zijn om het bondscontingent te completeren. De Minister van Oorlog heeft mij toen geantwoord met aanhaling van n°. 2 der gewisselde stukken, en hij heeft daarop zijn betoog gegrond, dat wel degelijk de bedoeling der Regering was niet meer miliciens op te roepen dan nu gevorderd werden. Indien dit nu waar is, en ik geloof na inzage van n°. 2 der stukken dat die opmerking van de Regering juist is, dan behoort de redactie zoodanig gewijzigd te worden, dat het blijke, dat er niet meer miliciens opgeroepen zullen worden dan noodig is. Daarvoor moet men tot de primitive redactie terugkeeren, omdat het doel der Regering niet blijkt uit de redactie onder n°. 8 der stukken.

Wat dit punt betreft, heb ik met groot genoegen in de zitting van Woensdag door den Minister van Oorlog hooren verklaren, dat het voornemen der Regering is, om zooveel in haar is, willekeur bij de aanwijzing der miliciens te vermijden. Ik laat daar, of volkomen juist door de Regering is opgegeven, dat reeds nu zoodanige loting door geheel Limburg geschiedt als zij voor het vervolg op het oog heeft. De verklaring van personen, die zeer nabij met de zaak bekend zijn, in deze Vergadering atgelegd, doet bij mij twijfel ontstaan. Ik verwacht echter dat de Regering aan het hier besproken denkbeeld met klem de hand zal houden en dat zij zal trachten in het vervolg al hetgeen eenigzins naar willekeur zweemt, te verwijderen.

Wat het tweede punt betreft, wensch ik mijne opvatting van eene uitdrukking, in de wet voorkomende, te doen kennen, die ik gaarne door de Regering beaamd zag, om het gewigt der zaak en vooral omdat door den afgevaardigde uit Hoorn stellingen op den voorgrond zijn gesteld, die, naar mijn inzien, zeer ver leiden en zeer slechte gevolgen kunnen hebben. Die geachte afgevaardigde heeft toch gezegd dat de bepalingen van onze Grondwet geprimeerd werden door de bepalingen omtrent den Duitschen Bond.

Ik kan dit niet toegeven. Ik geloof, dat onze Grondwet ook op dit punt door het Duitsche Bondsrecht niet geprimeerd wordt. Met die Grondwet zijn wij in staat om aan alle verplichtingen, die de Duitsche Bond aan Limburg oplegt, te voldoen. Wij kunnen, indien de omstandigheden het vorderen en de nood daar is, de miliciens tot zesjarige dienst en tot driejarige dienst oefening verplichten. Maar dat het Duitsche regt hier zóó op het Nederlandsche regt werkt, dat men ons regt als niet geschreven beschouwen moet, dat geloof ik niet. Wij kunnen blijven in den toestand waarin wij nu zijn en kunnen in buitengewone omstandigheden tot buitengewone maatregelen onze toevlugt nemen. In deze wet vind ik nu de woorden: »zoolang de Bondsdiens dit vordert». Nu vat ik die woorden zóó op: *zoolang de Bondsdiens dit binnen een jaar vordert*. Ik meen toch, dat ook art. 182 van onze Grondwet in dezen van toepassing is. In dat art. 182 staat: »Is de Staat in oorlog of in andere buitengewone omstandigheden, zoo kan eene wet, jaarlijks te vernieuwen, hen tot langere dienst verplichten». Nu geloof ik, dat volgens dit art. 182 deze wet, wanneer het noodig is dat die miliciens langer dan een jaar in dienst van den Duitschen Bond blijven, vernieuwd moet worden en dat dus de woorden: »zoolang de Bondsdiens dit vordert», beteekenen: »voor zooverre dit in het loopende jaar mogt gevorderd worden». Deze wet zou dus, naar mijn inzien, alleen werken voor zoover de Bondsdiens in het loopende jaar de dienstplichtigheid vordert. Het is niet eene bepaling, die in een uitbreidenden, maar hier bepaaldelijk in een beperkenden zin moet worden opgenomen.

Ik heb gemeend deze weinige woorden, om het belang der zaak, niet te mogen achterwege laten.

De heer van **Deluse**: Het komt mij voor dat het artikel, gelijk het nu bij amendement is voorgesteld, noch door de Regering kan ingewilligd, noch door de Kamer kan aangenomen worden. Ik zal de gronden daarvoor kortelijk mededeelen.

In de eerste plaats mis ik daarin de uitzondering van de miliciens herkomstig uit de vestingen Maastricht en Venlo en hare kringen. Die miliciens zijn niet onderworpen aan het bondscontingent, maar zouden, volgens dat voorstel, daarin worden opgenomen. Het gevolg daarvan zou zijn, dat niet het hertogdom van Limburg, dat deel van Limburg hetwelk, onder voorbehoud van zijne bijzondere verplichtingen tot den Bond, bij Nederland gevoegd en onder de provincien van het Koninkrijk der Nederlanden opgenomen is, maar geheel de provincie Limburg, ook Maastricht en Venlo met hare kringen, dat onbezwaard tot Nederland behoort, militie aan den Bond zou leveren, en dus geheel Nederland, waarvan Maastricht en Venlo een integreerend deel uitmaken, ten behoeve van

den Duitschen Bond miliciens zoude ter beschikking stellen. Daartoe zijn niet alleen die plaatsen geheel onverplicht; haar zou dus een onverplichte last worden opgelegd; maar het zou ook tot de schromelijkste gevolgen kunnen aanleiding geven, en Nederland, onverplicht militie aan den Bond leverende, zijne onzijdigheid doen verliezen, immers in de waagschaal kunnen doen stellen. Dat kan en mag niet. Wij mogen dus reeds om die reden het amendement niet aannemen.

Maar ook dan, en al wierd het in dien zin beperkt, komt het mij onaannemelijk voor.

Ik geloof te mogen aannemen, dat het in de bedoeling der Regering ligt om dat bondscontingent zooveel mogelijk uit vrijwilligers zamen te stellen, en de vrijwillige deelneming daarin, des noods door eenige premie uit te loven, bevorderlijk te zijn. Ik geloof dat het zelfs nut zou kunnen hebben, daartoe aan de Regering een credit te openen, gelden tot dat einde te verstrekken. Maar geheel iets anders is het, hetgeen ons hier wordt voorgesteld. Het, ik ontveins het niet, komt mij bedenkelijk, zeer bedenkelijk voor, nu de bepaling, gelijk zij ons thans bij dit amendement is voorgesteld, in de wet, in deze wet op te nemen.

Gelijk het amendement luidt, zullen dan de miliciens alleen *provisioneerig, voorloopig*, in dienst worden gesteld en gehouden, en wel alleen tot *zoolang* door het overgaan of aanwerven van vrijwilligers bij dat corps in het noodig getal manschappen zal zijn voorzien: dus *tijdelijke* in-dienst-stelling, alléén tot *zoolang*; de wet zal hun dus daardoor toekennen eene aanspraak, een regt om ontslagen te worden door het in de plaats stellen van vrijwilligers; men belast dus den Staat met de verplichting om voor hen te remplacieren; van het eerste oogenblik af aan zullen zij, zal men daarom reclamieren; zal men de Regering schuld geven, althans kunnen geven, dat het niet tijdig genoeg geschied is, ook al ware zij niet bij magte geweest om het te doen.

Men wil dat het des noods geschiede tegen *voldoende* premie; maar, Mijne Heeren, dit neemt het bezwaar niet weg, integendeel, het vermeerdert het bezwaar. Wat is eene *voldoende* premie? Dat woord is zeer onbestemd, zeer rekbaar; 'tgeen de eene voldoende zal keuren, zal de ander zeer onvoldoende achten: *voldoende* is in het algemeen, is alleen datgene wat aan het oogmerk beantwoordt, datgene wat noodig is om het te verkrijgen, onverschillig of dat weinig of veel, onverschillig of het f 10 of f 100 of f 1000 en meer is. Deze onbestemdheid kan en mag eene wet niet voorschrijven; zij zou des noods het maximum van de premie moeten uitmaken, maar altijd zou dan toch nog overblijven het bezwaar dat men kon beweren dat de Regering er geen werk of geen werk genoeg van gemaakt had, om het overgaan of aanwerven van vrijwilligers bij dat corps te bevorderen. Dan toch zou het beginsel aangenomen zijn dat zij *moeten* worden vervangen door vrijwilligers, zelfs à tout prix aan te schaffen: dat ter voldoening aan de wet een corps vrijwilligers *moet* worden opgerigt, dit kan en mag bij geene wet voorgeschreven worden.

Ik wensch dus het artikel te zien blijven gelijk het door de Regering gesteld is, en daarmede geschiedt aan Limburg geen onregt, daarmede wordt aan Limburg geen onregtmatic bezwaar opgelegd; 't is volkomen in den regel, 't is volkomen juist, en Limburg mag dankbaar zijn, dat het door de Regering is voorgesteld.

Ik zal, Mijnheer de Voorzitter, niet terugkeeren tot de algemeene beschouwingen; maar ik moet er toch een blik op werpen om deze stelling, dit artikel in zijn geheel, te regtvaardigen.

De belangrijke discussien die in deze zaak zijn gevoerd hebben, naar mijn inzien, duidelijk in het licht gesteld, dat dewijl bij art. 1 der Grondwet het hertogdom Limburg, met uitzondering der vestingen Maastricht en Venlo en hare kringen, bij het Koninkrijk der Nederlanden gevoegd en in hetzelfde opgenomen is, *behoudens* de betrekkingen van dat hertogdom tot het Duitsche Verbond, er geen de minste twijfel kan bestaan of die verplichtingen zijn uitsluitend op het hertogdom Limburg, als zoodanig, blijven berusten en niet overgegaan op het Koninkrijk der Nederlanden; door dat hertogdom moeten dus ten allen tijde worden nagekomen en vervuld de verplichtingen, die ten aanzien van het Duitsche Verbond daarop rustende waren en gevestigd zijn gebleven.

Boven en behalve de verplichtingen, die dus ten aanzien van dat hertogdom als deel der geheele provincie Limburg uit de Grondwet voortvloeijen, moet het ook nog en bovendien en wel in de eerste plaats vervullen de verplichtingen jegens den Duitschen Bond, welke door dien Bond gereserveerd en door de Grondwet gereserveerd gelaten zijn: in zoover worden de verplichtingen, volgende uit de Grondwet, door die verplichtingen in zekere mate geprimeerd. Dat die toestand voor Limburg niet voordeelig mag zijn, dat Limburg dien toestand niet gewenscht heeft, mag waar zijn, maar ook voor Nederland is hij niet voordeelig, ook door Nederland is hij nooit

CL. Zamenblijving der miliciens van het Limburgsch contingent van het Duitsche bondsleger. (Ber. over het eenig art.)

gewenscht; maar het is eene schepping der diplomatie waaraan Limburg, waaraan ook Nederland zich heeft moeten onderwerpen. De klagen daarover dus aangeheven hooren hier eigenlijk niet te huis voor zoover men ze tegen de wet of tegen de Regering zou willen doen gelden; maar ik hoop dat ze mogen strekken om de Regering er op bedacht te doen zijn om door gepaste middelen, ter bekwame gelegenheid, dat bezwaar op te ontheffen.

Uit dien toestand moesten, men voorzagt het bij de zamenstelling, eigenaardige moeilijkheden geboren worden, die men, — en dat was zeker toen wel het gemakkelijkste middel dat voor de hand lag, om, ze in de toekomst verschuivende, er nu over heen te stappen — aan de wijsheid des Konings overliet te vermijden of op te lossen.

Ik geloof, Mijne Heeren, dat wij niet mogen voorbijzien, dat de Koning, de Regering, daarin tot dusver zeer gelukkig geslaagd is. Gedurende al de jaren, dat die tweeslachtige toestand bestaan heeft, hebben er geene ernstige bezwaren bestaan; zij zijn, laten wij het dankbaar erkennen, en door de wijsheid des Konings en door het beleid der Regering steeds gelukkig voorgekomen of opgelost.

En thans, Mijne Heeren, ik geloof de voorgedragen wet daarvan een vernieuwd bewijs levert.

Volgens het bondsbesluit van 29 Junij 1841 zou de getalsterkte van het aan den Duitschen Bond te leveren contingent voor het hertogdom Limburg hebben moeten bedragen 2029 hoofden, combattanten, gezwegen van de non-combattanten, die in de reden van dat getal zouden hebben moeten komen, 't geen voor Limburg een uiterst bezwarend cijfer zou zijn geweest. Door gevoerde onderhandelingen heeft de Koning, heeft de Regering er in kunnen slagen, om dat bezwaar zeer aanmerkelijk te verminderen en in de plaats daarvan te kunnen volstaan met de levering van 1079 manschappen en 1030 paarden, dus 950 manschappen minder, met in de plaats daarvan 1030 paarden te stellen. Want liever paarden dan menschn.

Mij dunkt, dit mogen wij, gelijk het in de Memorie van Beantwoording zeer te regt is opgemerkt, niet voorbijzien.

Maar nu verder: het overgebleven deel van het bezwaar, de 1079 manschappen en 1030 paarden, welke het hertogdom Limburg als zoodanig en volgens zijne bijzondere verplichtingen aan den Bond moet leveren en zou moeten leveren, onverminderd al zijne verplichtingen jegens het Koninkrijk der Nederlanden.

Mij dunkt dat al wederom, zeer wijs en doelmatig door den Koning en de Regering aan dat bezwaar wordt te gemoet gekomen. Althans voor zooveel het onder het bereik ligt, door ter beschikking van het hertogdom Limburg en aan zijne bijzondere verplichtingen jegens den Bond te kunnen voldoen, te stellen de miliciens der provinciale Limburgsche ligting van 1855, 1856, 1857 en 1858, met uitzondering van de miliciens herkomstig uit de vestingen Maastricht en Venlo en hare kringen: en die dan zullen uitmaken het Limburgsch bondscontingent.

Ik geloof dat, wel verre van eenige reden tot beklag daarin kunnen vinden, Limburg daarin veeleer zal moeten vinden eene reden van dankbaarheid en erkentelijkheid van aldus te worden in staat gesteld om op deze wijze aan zijne bijzondere verplichtingen jegens den Bond te kunnen beantwoorden, waartoe aan hetzelfde, ook buiten zijn bezwaar, de noodige gelden uit 's lands schatkist zullen worden verstrekt.

Ik geloof inderdaad dat Limburg, welke bijzondere klagen het soms ook mag doen hooren, daarvoor geene gegronde redenen heeft.

Ik zal niet onderzoeken, of wanneer het hertogdom Limburg afzonderlijk beheerd wierd, of wanneer hetzelfde geheel onder den Duitschen Bond, geheel afgescheiden van Nederland, geplaatst ware, hetzelfde in voordeeler of nadeeliger toestand dan thans zich zou bevinden; maar ik mag er toch dit van zeggen.

Men heeft gesproken van de belastingen die Limburg betaalt, van lasten die sinds twintig jaren op die provincie drukken, bij uitemendheid drukken zouden, maar betaalt het die in meerdere mate dan andere provincien; drukken die op haar zwaarder dan op andere provincien; zijn ze strijdig met de wetten, met regt en billijkheid? Ik ken ze niet. Ik weet integendeel dat in Limburg mindere grondlasten, minder personeel en dergelijke betaald worden. Ik weet, dat toen in de overige provincien de accijns op het gemaal bestond en die provincien door de heffing bij verimpoting gedrukt werden, Limburg daarvan ontheven en het aan Limburg vergund was, die bij admodiatie, naar een zeer matigen taks te betalen, waartoe in andere provincien te vergeefs aanzoek gedaan werd. Ik zou meer dergelijke faciliteiten — bevoorregtingen zou ik ze mogen noemen — kunnen aanwijzen.

Maar al ware dit zoo niet — wat zou het hier ook kunnen en mogen afdoen? Het is hier geen druk, geen last dien Nederland aan Limburg oplegt, maar een druk, een last die op Limburg rust uit hoofde van zijne bijzondere betrekking tot den Duitschen Bond om welken te verlichten Nederland de behulpzame hand biedt.

In allen gevalle is het hier de zaak van het hertogdom Limburg, en geldt het eene verplichting door hetzelfde als zoodanig te vervullen. Het klage dus daarover niet, maar vervulle die en zij erkentelijk voor de behulpzame hand die het daarin en door Koning, en door Regering en door Vertegenwoordiging wordt toegereikt bij deze wet.

De Voorzitter: Door den heer Thorbecke is op het bureau een amendement nedergelegd, dat gedrukt aan de leden is rondgedeeld.

Deze wijziging strekt om het artikel aldus te doen luiden:

» Bij gebrek aan genoegzame vrijwilligers worden de miliciens der provinciale Limburgsche ligting (met uitzondering van de miliciens herkomstig uit de vestingen Maastricht en Venlo en hare kringen) van 1855, 1856, 1857 en 1858, die door Ons onder de wapenen zijn of worden geroepen, voor zooveel de bondsdienst dit, binnen het jaar, te rekenen van de afkondiging dezer wet, vorderen zal, onder de wapenen gehouden.

» De miliciens, voor de bondsdienst bestemd, worden zooveel en zoo spoedig mogelijk door vrijwilligers vervangen.»

De heer **Thorbecke** erlangt het woord tot toelichting van zijn amendement, en zegt: Mijnheer de Voorzitter, uit het amendement, hetgeen ik de eer heb aan de Vergadering te onderwerpen, blijkt, dat ik mij met dat van den geachten afgevaardigde uit Maastricht (den heer van Wintershoven) niet kan vereenigen. Ik behoeft de Kamer niet op de punten van verschil tusschen beide amendementen opmerkzaam te maken. Ik zal alleen hare aandacht vestigen op de punten van verschil tusschen hetgeen ik voorstel en het ontwerp van het Gouvernement.

Reeds de discussie van eergisteren toonde aan, dat ik niet kan treden in de stelling van eenige geachte afgevaardigden uit de provincie Limburg, dat de last, waarvan hier sprake is, tegenover den Duitschen Bond op het Koninkrijk der Nederlanden rust. Mijns inziens rust die last tegenover dien Bond op Limburg.

Evenwel durf ik de stelling niet aannemen van mijn ouden vriend, den geachten afgevaardigde uit Zwolle (den heer van Zuylen), dat *stricto jure* Limburg zou kunnen worden gehouden om en te praesteren aan den Bond en aan het Koninkrijk der Nederlanden. *Stricto jure*, en die afgevaardigde is te billijk, om hier het *strictum jus* te willen toepassen. Maar ook het *strictum ius* bestaat, mijns inziens, hier niet; het kan niet bestaan. De eene verplichting sluit de andere geheel of ten deele uit. Wij hebben hier te doen met eene militaire verplichting, die zich zoover kan uitstrekken, dat boven het 1/6 honderdste der bevolking nog een zes honderdste deel der bevolking beschikbaar moet worden gesteld. Het is niet mogelijk, dat eene en dezelfde strijdkracht van Limburg, in de gevallen, waarin zij aan Duitschland dienstbaar wordt, ter beschikking zij van het Koninkrijk der Nederlanden.

Wanneer van de andere zijde door de afgevaardigden uit Limburg wordt beweerd, dat de Deutsche last niet op Limburg drukt, dan hebben zij, naar het mij voorkomt, *diplomatisch* ongelijk. De onderhandelingen van 1831 tot 1839 zijn gevoerd op een valschen grondslag. De ware grondslag zou, mijns inziens, geweest zijn, dat hetgeen, buiten Luxemburg, niet aan Belgie wierd afgestaan, bij Nederland bleef. Doch men heeft een ander beginsel aangenomen, en zoo werd Limburg aan den Koning der Nederlanden afgestaan om het of met ons Rijk te vereenigen, of het afzonderlijk te besturen. Hoe, zoo de Koning het laatste gekozen had? Zijn de verbindtenissen, welke Limburg in dat geval jegens den Duitschen Bond had, door de vereeniging van het hertogdom met Nederland veranderd?

Indien de afgevaardigden uit Limburg *diplomatisch* ongelijk hebben, *staatsrechtens* hebben zij, naar mijn inzien, gelijk. Een hoofdbeginsel van onze staatsregeling en van onze geheele wetgeving is gelijkheid van regt en verplichting aller burgers. Zoo diplomatische verbindtenissen daarop inbreuk hebben gemaakt, moet onze wetgeving al het mogelijke doen om dat kwaad te corrigeren en de breuk te herstellen.

Aan het hoofd van het artikel wensch ik het beginsel te plaatsen, uitgedrukt in artt. 180 en 181 der Grondwet: De miliciens, bestemd voor de Bondsdienst, worden niet dan bij gebrek aan genoegzame vrijwilligers onder de wapenen gehouden.

Kleine wijzigingen, waarvan de reden, zoo ik geloof, aanstonds in het oog zal vallen, ga ik voorbij.

» Voor zooveel de Bondsdienst dit binnen een jaar, te rekenen van de afkondiging dezer wet, vorderen zal»: want hetgeen deze wet zal toelaten of bevelen geldt volgens de Grondwet enkel voor een jaar. Ik acht het niet overbodig, dit in de wet uit te drukken.

» Voor zooveel de Bondsdienst dit vorderen zal». Derhalve alleen

CI. *Zamenblijving der miliciens van het Limburgsch contingent van het Deutsche bondsleger.* (Ber. over het eenig art.)

van toepassing op die miliciens, die voor de Bondsdienst wellicht beschikbaar moeten worden gehouden of worden gesteld.

„De miliciens voor de Bondsdienst bestemd, worden zooveel en zoo spoedig mogelijk door vrijwilligers vervangen”.

Ziedaar het middel om de verplichtingen van de Limburgers zooveel mogelijk en zoo spoedig mogelijk op gelijken voet te brengen met het gemeene regt van Nederland.

Ik onderwerp daarbij, Mijnheer de President, ook aan de Regering nog tweeërlei bedenking.

Volgens de wetten van den Deutschen Bond kan het grootste gedeelte van een contingent niet bestaan uit hetgeen *Landwehr* genoemd wordt. Ik vraag, of hetgeen *Landwehr* heet, niet vergelijkbaar is met onze militie? Dan is de strijd, dien men vond tusschen de Grondwet en de bepaling van de Deutsche Bondswet, die tot eene zesjarige dienst verplicht, oplosbaar. Wanneer met die bepaling verstaan worden zoodanige militairen die of door de wetten van hun land tot eene zesjarige dienst zijn verplicht, of vrijwilligers, dan is er geen strijd, dan onderstelt de Bondswet hetgeen volgens onze Grondwet eene dienst is van vrijwilligers, en zegt zij, dat men er op bedacht moet zijn om die vrijwilligers voor zes jaren te verbinden.

Eene tweede bedenking, Mijnheer de Voorzitter, onderwerp ik aan de Regering met bijzonderen aandrang. Hetgeen men bij den Bond *organische Einrichtung* noemt, vordert eenparigheid van stemmen der Bondsleden. De *Kriegsverfassung* is eene *organische Einrichtung*; dus hetgeen tot die *Verfassung* behoort, kan slechts bij eenstemmigheid doorgaan. Ik geloof, Mijnheer de Voorzitter, dat, zoo men in vorige jaren dat beginsel te Frankfort had doen gelden, wellicht betere bepalingen, dan die welke nu op ons drukken, verkrijgbaar waren geweest. Het is regel, dat ten aanzien van een onderwerp, waarover niet dan met eenparigheid besloten kan worden, het Bondslid, dat niet toestemt, niet gehouden is. Wij kunnen niet herdoen hetgeen voorbij is, maar voor het vervolg, geloof ik, kunnen wij dit punt niet met te veel aandrang aan de Regering aanbevelen. Te meer omdat in het eerste Bondsbesluit, dat van 9 April 1821, hetgeen de hoofdtrekken van de *militaire* constitutie bevat — als het ware de Grondwet, welke de Minister van Buitenlandsche Zaken meermalen inriep — art. 7 uitdrukkelijk zegt, dat *bij de organisatie van de krijgsmagt van den Bond* op de individuele belangen en betrekkingen der bijzondere Staten moet worden gelet zooveel als met het algemeene doel vereenigbaar schijnt. In de militaire bondsgrondwet zelve is alzoo een beginsel gelegd, dat men, zich met dezen of genen maatregel niet vereenigende, mag doen gelden. Ik zeg dit hier niet om eene censuur uit te spreken over hetgeen gebeurd is, maar om het groot belang, daaraan verbonden, voor het vervolg.

En nu durf ik mij bijkans vleijen, dat mijn amendement, indien dat van den afgevaardigde uit Maastricht niet mogt worden aangenomen, bij de Regering geene bedenking zal ontmoeten. Ik behoef slechts te herinneren, dat de Minister van Oorlog meer dan eens in de vorige zitting verklaard heeft, hoe wenschelijk het ware dat door aanvulling met vrijwilligers gedwongen dienst, in het belang van den vreemde, van onze landgenooten kon worden afgewend.

De wijziging van den heer *Thorbecke* wordt ondersteund door de heeren van *Hoëvell*, *Olivier*, *Strens*, *Jespers*, *Storm*, de *Bieberstein* en *Meylink*, en komt mitsdien in beraadslaging.

De heer **Storm van 's Gravesande**: Ik wensch eerst eenige weinige woorden te zeggen over het artikel van deze wet gelijk het door de Regering is voorgedragen en, in de tweede plaats, mijn gevoelen kenbaar te maken over de beide amendementen.

Wat het artikel betreft, zoo als het door de Regering is voorgesteld, geloof ik met den afgevaardigde uit Zutphen (den heer *Dullert*) dat er eene verandering in zal moeten gebragt worden. De woorden, welke daarin door eene verandering in de redactie zijn uitgevallen, namelijk: *ten behoeve van het contingent van het Hertogdom van het Deutsche bondsleger*, zullen weder in het artikel dienen opgenomen te worden. Ik moet ook doen opmerken, dat de aanmerking, in het Voorloopig Verslag gemaakt, niet tegen deze woorden was gerigt, maar tegen de woorden *de miliciens herkomstig uit het HERTOGDOM Limburg*, waarvoor nu in de plaats gesteld is de uitdrukking *provinciale Limburgsche ligting*. Men meende verder dat van de *bondsdienst* uitdrukkelijke melding moest worden gemaakt, en het wegvallen der door mij bedoelde woorden bij de veranderde redactie schijnt dus aan eene vergissing toegeschreven te moeten worden. Immers het moet duidelijk blijken, dat hier sprake is van die miliciens, welke bij het *bondscontingent* zijn ingedeeld.

Ik wensch bij deze gelegenheid ook met een enkel woord terug

te komen op een punt, dat bij de algemeene beschouwingen is ter sprake gebragt, (waaraan ik geen deel heb genomen, om de beraadslagingen niet te rekken), doch dat evenzeer hier te huis behoort. Het betreft het verschil in dienstdienst, voorgeschreven voor het bondsleger en bij onze nationale militie; de Minister heeft wel gezegd, dat de Bond daarop nooit aanmerking heeft gemaakt, maar dit is niet genoeg. Ik wil toegeven, dat dit zoo ware, indien niet in § 22 der *Kriegsverfassung* van 1855 van die verplichting gesproken wordt, waar sub 3°. gezegd wordt, dat er uitzonderingen op die bepalingen kunnen worden gemaakt. Die uitzonderingen zijn ook gemaakt. Wanneer men de overgelegde stukken inziet, dan blijkt daaruit dat o. a. *Lübeck* en *Bremen* verzocht hebben, dat de dienstdienst van zes tot op vier jaren wierd ingekort. Nu wenschte ik wel te weten, of ooit van onze zijde pogingen zijn aangewend om eene uitzondering op die bepaling van de bondsregeling te verzoeken.

Als dat niet gebeurd is, dan is dat zeer onvoorzigtig; want als de Bond van opinie verandert, dan kan dit voor ons vele moeilijkheden veroorzaken.

Ik kom thans tot de amendementen. Het hoofddoel van beide is om het bondscontingent zamen te stellen enkel uit vrijwilligers.

Het amendement van den heer van *Wintershoven* is mijns inziens onaanneembaar zoo als het is geredigeerd; vooreerst omdat, gelijk de spreker uit *Zeeland* reeds heeft gezegd, daarin geen melding is gemaakt van de kringen rondom *Maastricht* en *Venlo*, en ten tweede omdat er een groote last door op de ingezetenen van *Limburg* zou worden gelegd. Zoo als het amendement luidt, zouden toch de miliciens der *Limburgsche* ligting van 1855, 1856, 1857 en 1858 zoolang in dienst moeten blijven tot dat het corps aangevuld zal zijn door vrijwilligers; maar als dit nu in de eerste jaren eens niet gebeurt, dan zouden die miliciens veel langer in dienst moeten blijven, dan de bij de Grondwet gevorderde vijf jaren. Dit heeft de voorsteller zeker niet bedoeld, en dus zou hieromtrent eene verandering in de redactie moeten gebragt worden.

Het tweede amendement, dat van den heer *Thorbecke*, heeft ook ten doel het corps te doen bestaan uit vrijwilligers. Daarover wil ik thans een woord zeggen.

't Is bekend dat het sinds lang zeer moeilijk is, het vereischte getal vrijwilligers bij ons leger te bekomen: ik acht het dus hoogst onwaarschijnlijk dat het gelukken zal dat *Limburgsche* corps nu compleet te maken door vrijwilligers; dit is althans hoogst onzeker; niemand kan het vooraf met zekerheid zeggen, noch de voor- noch de tegenstanders van het amendement; men zal waarschijnlijk altijd miliciens bij het corps moeten houden, omdat men verplicht is een bepaald aantal manschappen te leveren.

Aangenomen echter dat er vrijwilligers genoeg zouden te bekomen zijn, dan acht ik het vooral in dit oogenblik een groot bezwaar, dat reeds bij het bestaande gebrek van vrijwilligers bij ons leger, dat dan toch tot verdediging van ons land strekken moet, nu nog door uitloving van een hoog handgeld de weinige vrijwilligers, die bij ons leger zijn, zouden worden overgehaald om dienst te nemen bij het *Limburgsch* contingent.

In de tweede plaats zal dat corps — gelijk de Minister van Oorlog te regt heeft gezegd — wanneer het uitsluitend uit vrijwilligers wordt zamengesteld, ook in vredetijd op dezelfde sterkte moeten gehouden worden, en dit zal tot groote kosten aanleiding geven. Men zou, kan men zeggen, dan in vredetijd die vrijwilligers weder bij onze andere corpsen kunnen indeelen; maar dan komen wij in tijd van oorlog weder in hetzelfde geval: dan zouden er weder dezelfde verwikkelingen ontstaan als nu.

Ik geloof daarbij dat het uit een staatkundig oogpunt goed is, dat de *Limburgsche* miliciens bij dat contingent worden geplaatst. Wanneer er een middel kon gevonden worden om dat contingent uit *Limburgsche* vrijwilligers zamen te stellen, dan zou ik er niet zooveel tegen hebben, dan bleef het een *Limburgsch* corps; in ieder geval wensch ik het een *Limburgsch* karakter te doen behouden, en daar zie ik geen ander middel toe dan om er de *Limburgsche* miliciens bij in te deelen, want ik geloof dat het hoogst onwaarschijnlijk zijn zou om in *Limburg* alleen genoeg vrijwilligers te vinden om het corps op de gevorderde sterkte te brengen.

Ik zal mij er nu niet in verdiepen, in hoever onze officieren — ik sprak tot nog toe enkel van de soldaten — gedwongen kunnen worden bij dat corps te dienen; maar daar wordt nu door de voorstellers van de amendementen in het geheel niet van gesproken.

Als men nu geen officieren genoeg kan vinden, hoe dan? Daar is veel waarschijnlijkheid op, want in den beginne gelijkt dat zeer mooi, dan zijn er mogelijk liefhebbers genoeg te vinden, die er met een rang avancement bij zullen willen overgaan; doch bij die kleine corpsen is op den duur geen avancement, en weldra vindt men dus niemand meer, die er bij dienen wil. Dat is het geval met al zulke kleine corpsen en zou zeker ook hier het geval worden, zoodat ik het van die zijde beschouwd onpractisch oor-

83ste ZITTING. — 3 JUNIJ.

CI. Zamenblijving der miliciens van het Limburgsch contingent van het Duitsche bondsleger. (Ber. over het eenig art.)

deel, zoodanig corps in te stellen; maar het meest hecht ik aan het bezwaar, dat het Limburgsch karakter daardoor geheel zou verloren gaan.

De geachte afgevaardigde uit Deventer heeft in zijne rede iets aangehaald uit de *Kriegsverfassung*, ten aanzien van de *Landwehr*, en gezegd: is de *Landwehr* in Duitschland en de militie bij ons niet hetzelfde? Volstrekt niet, Mijne Heeren. De *Landwehr* komt het naast bij hetgeen men ten onzent de mobile schutterij noemt; de legers zijn in Duitschland evenzeer zamengesteld uit militie. Eigenlijk is er geen ander land dan Engeland waar geen militie bestaat in den zin gelijk wij dat woord opvatten; de militie is in Engeland geheel iets anders dan bij ons, en het *leger* bestaat er geheel uit vrijwilligers. Wat in Frankrijk *recrutement* heet, is onze militie; het is hetzelfde denkbeeld als bij ons; ieder, *sauf* uitzonderingen, is dienstplichtig en wordt bij de wet onder de wapenen geroepen. Of men het militie of *recrutement* noemt, is hetzelfde; maar de *Landwehr* is iets anders, want men valt daarin nadat men zijn dienstplicht bij het leger heeft voldaan, en ofschoon zij vrij wat beter geoefend en anders ingerigt is dan onze mobile schutterijen, is toch het doel hetzelfde, alleen is zij spoedig bruikbaar. Die vergelijking kan ik dus niet aannemen.

Er bestaat tusschen mij en den geachten afgevaardigde uit Deventer sedert lang verschil van gevoelen over de beteekenis van art. 180 der Grondwet, waar van vrijwilligers gesproken wordt. Naar mijn inzien bestaat er nog altoos eene zekere vaste land- en zeemagt, (art. 178), hetgeen door den geachten spreker uit Deventer wordt ontkend. Die landmagt vormen de vrijwilligers, die ingedeeld zijn bij de verschillende corpsen; en de militie staat er naast. Als er in de Grondwet sprake is, dat de militie uit vrijwilligers zal bestaan en bij gebreke van dien door loting zal voltallig gemaakt worden, dan is dat eene andere categorie van vrijwilligers dan wij als zoodanig kennen; dat zijn militieplichtigen. Maar onze vaste landmagt is tegenwoordig verdeeld over al de corpsen, en die landmagt is volstrekt niet opgeheven door de bepalingen der wet van 1818, waarbij de manschappen van de staande armée bij de infanterie worden ingedeeld bij de militie-bataillons. Dat is eenvoudige in-deeling geweest van de manschappen die eerst afzonderlijke bataillons uitmaakten, maar altijd gevoerd zijn en nog gevoerd worden als vrijwilligers, als zoogenaamde staande armée. Men heeft dat denkbeeld van die vaste corpsen, uit enkel vrijwilligers bestaande, spoedig moeten laten varen. De ligte cavalerie bestond aanvankelijk enkel uit vrijwilligers, doch (ik meen in 1824) is men ook genoodzaakt geweest daarbij miliciens in te deelen; evenzoo bij veld- en rijdende artillerie. Voor alle wapens dus heeft men spoedig van het denkbeeld moeten afgaan om corpsen enkel uit vrijwilligers zamen te stellen, maar daarom heeft men het denkbeeld van manschappen van de staande armée niet laten varen. Als ik hier dus lees van vrijwilligers, dan worden er vrijwilligers bedoeld die voor den tijd van zes jaren bij de staande armée dienst nemen.

Ten slotte wensch ik nog een woord te zeggen over iets dat mij reeds lang op het hart ligt. Ik beken gaarne, dat de afgevaardigden uit Limburg in eene moeilijke positie verkeerden. Maar ik geloof inderdaad dat zij de zaak te zwart schilderen en wat veel vergeten wat het lot van Limburg had kunnen zijn. Als de Koning der Nederlanden Limburg niet had gevoegd bij dit koninkrijk, maar die provincie had aanvaard op denzelfden voet als Luxemburg, dan zou zij onder geheel andere lasten hebben gelegen; dan zoude zij althans het contingent geheel alleen hebben moeten vormen en bekostigen. Ik zal er niet veel meer van zeggen. Of het haar aangenaam zou geweest zijn, indien, buiten die lasten, ook de Luxemburgsche regeringsvorm op Limburg ware toegepast, zou ik hoogelijk moeten betwijfelen. Ofschoon ik dus gaarne erken, dat in deze zaak voor Limburg veel drukkends is gelegen, moet ik er toch op wijzen, dat de toestand dier provincie onder andere omstandigheden nog veel drukkender had kunnen zijn.

De heer van Hall: Bij de nadere discussie over deze wetsontwerpen zijn eenige punten ter sprake gebracht, die het, naar ik geloof, niet ongepast zal zijn eenigzins nader te toetsen.

De geachte spreker uit Zutphen heeft bedenking ingebracht tegen hetgeen ik eergisteren gezegd heb omtrent de verhouding tusschen onze Grondwet en onze verplichtingen jegens den Duitschen Bond. Ik geloof dat omtrent hetgeen ik van de abstracte quaestie gezegd heb, geen twijfel kan bestaan. De geachte spreker uit Deventer heeft zoo even nog in andere bewoordingen en nog duidelijker dan ik, hetzelfde gezegd, en gisteren nog over die quaestie, omdat zij zoo belangrijk is, nalezende, heb ik in het belangrijk werk van dien afgevaardigde over de Grondwet van 1840, die in dit opzicht gelijkstaat met die van 1848, eene bevestiging van mijne stelling gevonden. In de tweede uitgave, pag. 8, op art. 1, vindt men het navolgende: »Het is dus niet het grondgebied van de Neder-

landsche Kroon over Limburg, maar de werking der Grondwet in andere opzigten, die, voor dat Hertogdom, door de verbindtenis met het Duitsche Bondgenootschap kan worden beperkt." Het is hetzelfde wat hij heden meer uitvoerig heeft ontwikkeld. Zoodra er collisie is tusschen onze Grondwet en onze verplichtingen jegens den Duitschen Bond, moeten de laatste praevaleren. Het is, zegt de geachte spreker, eene diplomatieke verbindtenis; ik noem ze eene internationale verbindtenis, maar dat verschil van benaming doet er niets toe. Wij hebben Limburg niet anders gekregen dan onder die bepaling, dan onder dat servituum, dat er op rust, en wanneer wij Limburg bezitten als een deel van ons Rijk, dan bezitten wij het met dat servituum.

Maar nu zegt de geachte spreker uit Zutphen: het is niet in strijd met de Grondwet, want art. 182 geeft ons de gelegenheid om telkens voor één jaar den dienstdienst der miliciens te verlengen, en daarmede staat dan ook in verband dat gedeelte van het amendement van den geachten spreker uit Deventer, waarbij hij de verplichtingen van die miliciens niet wil afhankelijk maken van den duur der bondsdienst, maar hen slechts gedurende een jaar in die dienst wil houden. Dit kan, geloof ik, niet; wij kunnen ons niet onttrekken aan die verplichtingen, en als wij nu eene wet maken voor één jaar, zouden wij niet aan onze verplichtingen voldoen: wij moeten eene wet maken die strekt tot uitvoering onzer verbindtenis tegenover den Bond. De sanctie der wetgevende magt is noodig, maar die sanctie moet aan het buitenland geven wat dat buitenland regt heeft te vorderen, en wij kunnen de nakoming onzer verplichtingen vis-à-vis den Bond niet afhankelijk maken van eene wet. Om deze reden zal ik tegen dit gedeelte van het amendement stemmen.

Het tweede regtspunt dat ik afzonderlijk wil behandelen, betreft hetgeen de geachte spreker uit Deventer gezegd heeft omtrent de *Kriegsverfassung*. Hij zegt: de *Kriegsverfassung* is eene organieke inrigting, die niet kan worden daargesteld dan bij unanimiteit van stemmen. Ik geloof dat die geachte spreker zich hierin vergist. De organieke verplichting is vervat in de Bondsacte van 1815, alwaar bepaald is de verplichting van iederen Staat van het bondsgebied — en ik vat dit woord op in den zin van den geachten spreker uit Deventer — om het gebied van den Bondsstaat te verdedigen. Dat is een organiek beginsel, maar de uitvoering van dat beginsel is overgelaten aan den gewonen wetgever en dat kan ik bewijzen, want, ofschoon het altijd moeilijk is over eene ons vreemde wetgeving te spreken, zoo heb ik toch hier toevallig het bewijs voor de hand. Bij art. 7 van de oorspronkelijke Bondsacte is bepaald dat de Bond altijd zal decideren in de *engere* vergadering, zoo als zij het noemen, of eene quaestie behoort beslist te worden in eene *plenäre* vergadering. Nu is hier zoodanig besluit niet genomen en de *Kriegsberetschaft* zoowel van 1821 als van 1855 is genomen niet in eene *plenäre*, maar in eene *engere* vergadering, en dus bij meerderheid van stemmen. Ik wil u niet lastig vallen met meer voorbeelden aan te halen, dat er ook op andere punten geene unanimiteit is geweest. Maar daarin verdiep ik mij niet. Het staat aan den Bond om te beslissen of iets in *engere* dan wel in *plenäre* vergadering moet beslist worden, en als wij het tegendeel niet vinden in de protocollen, dan is dit een bewijs dat een besluit in *engere* vergadering en dus bij meerderheid van stemmen genomen is. Het zou ook wel ongelukkig zijn, als de uitvoering van een beginsel kon ontdoken worden door het ontbreken van ééne stem. Het beginsel zelf is een organiek beginsel, en dat is opgenomen in de oorspronkelijke Bondsacte, maar de uitvoering van dit beginsel is, even als van elke grondwettige bepaling, overgelaten aan de wet. Ik geloof dus dat de geachte spreker zich vergist.

Even als de geachte spreker uit Steenwijk opmerkte, geef ik niet toe dat wij vrijwilligers moeten hebben. Maar is het wenschelijk dat wij die trachten te bekomen? Ik voor mij wensch het. Ik word bij dien wensch meer geleid door mijn gevoel van toegevoelbaarheid omtrent onze Limburgsche medeleden, dan wel door het belang van den Staat. Ik heb reeds gisteren morgen eene daartoe strekkende verandering aan het oordeel van den Minister van Oorlog onderworpen. Indien de Regering er zich mede verenigd had, ik had het gaarne gezien. Ik moet echter bekennen dat de bedenkingen, nu door den geachten spreker uit Steenwijk daartegen ingebracht, wel bij mij wegen. Ik wil mij omtrent dit punt voor het oogenblik vrijhouden.

Maar op mijne beslissing daaromtrent zal de beschouwing volstrekt geen invloed uitoefenen, dat wanneer wij vrijwilligers voor het Limburgsche contingent nemen, onze neutraliteit minder zou worden gecompromitteerd, zoo daarvoor vrees bestond, dan wanneer wij miliciens leveren, zoo als ik door een der sprekers heb hooren voordragen. Of men manschappen levert, die volgens de bepalingen der wet opkomen, dan wel of men vrijwilligers neemt, het leger dat men betaalt, is het leger van den Staat. Wat behoeven wij ons echter over die vrees voor onze neutraliteit te be-

CI. *Zamenblijving der miliciens van het Limburgsch contingent van het Duitsche bondsleger. (Ber. over het eenig art.)*

kommeren? Daarentrent zijn reeds verschillende argumenten aangevoerd en ik zal er slechts nog een bijvoegen, dat in mijne annotatie van gisteren was opgenomen, doch niet uitgesproken, omdat ik mijne rede zoo kort mogelijk wilde doen zijn. De zaak is zeer eenvoudig. Krachtens welke tractaten zullen wij troepen leveren? Krachtens de oorspronkelijke Bondsacte, die emanerde van de groote mogendheden van Europa, en krachtens het tractaat van 1839, dat gegarandeerd is door diezelfde groote mogendheden. Wanneer nu al de beginselen omtrent neutraliteit, waaruit volgt dat men krachtens antérieur gesloten tractaten troepen kan leveren, — vrijwilligers of miliciens, dat doet er niet toe — niet bestonden en erkend waren, dan nog hebben wij hier *pacta conventa* voor ons. De mogendheden, die zich op dit oogenblik in oorlog bevinden, zijn Oostenrijk en Frankrijk, wij zullen voor geen van beide partij kiezen, want mijn stelsel is een stelsel van strikte, maar niet bevreesde neutraliteit; eene neutraliteit die krachtig gehandhaafd moet worden en overeenkomstig mijne bedoeling des noods moet worden verdedigd — en deze beide mogendheden hebben beide geconcurrerd tot de daartelling van den Duitschen Bond en de garantie der tractaten, waarop onze verplichtingen berusten. Wij zullen ons verder bij geen van beide voegen en dus niet kwetsen.

Dit meende ik nog te moeten opmerken tot nadere toelichting van mijne stelling. Ik zal tegen het amendement van den geachten afgevaardigde uit Maastricht stemmen. Ik zal dat zeker ook doen tegen dat van den geachten spreker uit Deventer, zoo de limite van een jaar er in behouden wordt, en ook tegen dat gedeelte, wat de vrijwilligers betreft, wanneer de Regering dat niet overneemt.

De heer Dommer van Poldersveldt: Er zijn oogeblikken, waarop het van belang kan zijn, rekenschap te geven van de stem welke men gaat uitbrengen. Ik acht mij thans verplicht, zoo beknopt mogelijk mijne denkwijze samen te vatten, en die aan u kenbaar te maken. In de eerste plaats dus een woord over het amendement aan ons voorgesteld door mijn geachten mede-afgevaardigde, den heer van Wintershoven.

Wij treden door dit amendement aan te nemen geheel in de plaats van de uitvoerende magt.

Overschrijding van onze bevoegdheid is altijd nadeelig, maar in tijden als die waarin wij leven, maakt men door te veel te willen regelen, het regeren onmogelijk.

En nu de taak welke wordt bedoeld door den geachten voorsteller van het amendement.

Met de hem eigene warmte, heeft hij de belangen van een deel van ons land op zich genomen. Als hij voor Limburg opkwam, had hij mijne geheele sympathie, dan, wij verschillen alleen in de wijs hoe er moet worden te gemoet gekomen in de bestaande bezwaren. Ziehier, in korte trekken, mijn gang van denkbeelden. Wat heeft ons de discussie van de laatste dagen doen zien? Dat er eene overeenkomst met de verbonden mogendheden is aangegaan, waarbij een deel van het land, de provincie Limburg, aan ons is teruggegeven met een bepaalden last. De verplichting om aan dat tractaat gevolg te geven, is door niemand ontkend.

Uit de discussie is wijders gebleken, hetgeen trouwens wel bekend was, dat de bondsverplichting tot een tal van bezwaren aanleiding geeft, in de eerste plaats voor Limburg, en niet minder ook voor zooveel ons algemeen rijksbelang betreft.

Ik heb hooren gewagen van strikt regt. Mijnheer de Voorzitter, in den zin van dien spreker, kan ik geen strikt regt opvatten. Regt wil ik, ook voor de Limburgers, en het zoude noch *regtens*, noch *regtvaardig* zijn, ze niet alleen dubbelen dienstpligt te laten vervullen, maar daarenboven ook dubbel te laten betalen. Want als ik mij niet vergis, is die exorbitante stelling ook uitgesproken.

Het verlangen van hen, die hier het strikte regt *volgens hunne zienswijze* willen toepassen, ware voldaan geworden, indien de Koning in der tijd de eerste der gedane voorstellen had aangenomen, namelijk om Limburg *afzonderlijk te beheeren als hertogdom*. Doch de indeeling van Limburg *als provincie des Rijks*, heeft terstond den toestand gewijzigd. Uit de geheele wijze, waarop tot nog toe aan de bondsverplichting is voldaan blijkt, dat de Regering die *verplichting* niet geheel heeft *afgescheiden van Nederland*.

Hoe men de zaak ook beschouwe, altijd blijft dit onbetwistbaar, dat er veel bezwaren uit de legaal gesloten verbindtenis voort-spruiten. Mijn doel is, om vooral op dit oogenblik, aan de Regering geen moeilijkheden in den weg te leggen, en de uitvoering van het bondsbesluit gemakkelijk te maken. Ik mag, noch kan, om bestaande bezwaren, den Koning de middelen niet onthouden, om te voldoen aan deugdelijk gesloten overeenkomsten. Maar met dat al wil ik *zoo spoedig mogelijk* aan de billijke klagten van Limburg te gemoet komen door er bij de Regering op aan te dringen, dat men trachten moet een corps *vrijwilligers* aan den Bond te leveren.

Vergis ik mij niet, dan kan zulk een corps een werkelijk uitstekend deel des legers worden, en wanneer aan de officieren dui-

delijk zal blijken, dat, zoo als tot nu toe, de promotie van dat zoogenaamd Limburgsch regiment rouleert met de overige regementen cavalerie; wanneer aan dat corps de noodige stabiliteit zal zijn gegeven, twijfel ik er geen oogenblik aan, of de officieren zullen er eene eer in stellen *vrijwillig* die bondspligten, door den Koning Groot-Hertog op zich genomen, te helpen vervullen, en aldus voorkomen, dat de Regering *tot designatie moet overgaan*. Alleen onbekendheid met den stand der zaak kan oorzaak zijn, dat er sprake is van *vrijwillige oproeping van officieren zonder gewenscht gevolg*.

Mijnheer de Voorzitter, ik heb duidelijk, zoo kort mij mogelijk was, mijne denkwijze over deze belangrijke aangelegenheid gezegd; ik zal stemmen *tegen* de beide amendementen, en voor de *wet*; het volstrekt aan de Regering overlatende, op welke wijze het beste aan mijn wensch, om een vrijwillig Limburgsch bondsregiment te vormen, kan worden voldaan.

Met deze weinige woorden zou ik kunnen eindigen. Ik heb ten slotte echter nog een enkel punt te behandelen. Wanneer ik stem voor de ons voorgelegde wetten, dan heb ik daarbij noch sympathie, noch antipathie tegenover andere mogendheden op het oog. Er is in eene vorige vergadering in dit opzigt door een der leden van sympathie gesproken. Ik heb te veel liefde voor eendragt, die alleen kracht geeft, dan dat ik mij op den weg van dien spreker zou willen begeven. Ik geloof, dat dit niet zoude zijn in het belang van ons land. Ik stem hier uitsluitend om ter goeder trouw te voldoen aan aangegane verbindtenissen. Ik heb bij mijne stem geen ander doel.

De heer van Hoëvell: Ik behoor tot de leden, die diep gevoelen, welk een zware last op Limburg drukt en die zooveel mogelijk te gemoet willen komen in het torschen van dien last.

Ik behoor tot hen, die als een middel daartoe beschouwen, dat men in de eerste plaats trachte door het aanwerven van vreemdelingen het contingent te leveren.

Nu heeft de geachte afgevaardigde uit Steenwijk tegen de uitvoering van dat denkbeeld bezwaar. Hij houdt het voor onwaarschijnlijk, dat de completering van dat contingent door vrijwilligers zou kunnen geschieden. Hij verlangt, dat geene vrijwilligers uit ons leger zullen worden genomen om ze bij het contingent te plaatsen. Hij meent dat dit vooral tot groote moeilijkheden leiden zal, wanneer de vreedstijd weêr eens daar zal zijn. Wat, vroeg hij, zal men met die vrijwilligers doen? Zal men ze op nieuw in het Nederlandsche leger inlijven? Maar, zegt hij, dan heeft men weêr de moeilijkheden terug, wanneer de tijd, dien wij nu beleven, op nieuw mogt invallen. Ik geloof, dat dit ongeveer de gang was zijner gedachten.

Wat in de eerste plaats, Mijnheer de Voorzitter, de completering van het contingent door vrijwilligers betreft, ik zie de onoverkomelijke bezwaren daarvan nog niet in. Immers wat doet men op dit oogenblik in Duitschland, in Frankfort, in de vrije steden? Ook daar tracht men, door het aanwerven van vrijwilligers, te voorzien in het contingent dat geleverd moet worden. Ik lees daarover, in eene courant van 1 Junij en dus van 2 dagen geleden, het volgende: » Voor de completering van het Frankforter bondscontingent bieden zich zoo vele vrijwilligers aan, dat het tot geene ligting zal komen. » Daaruit blijkt (opdat ik dit in 't voorbijgaan opmerke tot geruststelling van hen, die zoo bevreesd zijn dat wij te laat zullen komen), daaruit blijkt vooreerst, dat men ook daar nog niet gereed is, dat men ook daar nog altoos bezig is om het contingent door vrijwilligers te completeren. Maar daaruit blijkt ook in de tweede plaats, dat het aanwerven van vrijwilligers daar gelukt, dat men daar de hoop heeft, dat men niet tot eene ligting zal behoeven over te gaan. Waarom zouden die Duitschers nu niet bij ons willen dienen? Wij hebben, Mijnheer de Voorzitter, onlangs duizenden vrijwilligers in Duitschland en Zwitserland aangeworven. Die duizenden vreemdelingen zijn naar Indie gezonden. Waarom zouden wij nu niet in Duitschland Duitschers kunnen werven, om bij ons contingent ingelijfd te worden? Zij zullen niet in Indie, zij zullen voor het Duitsche vaderland ten strijde trekken. Ik zie dus de onoverkomelijke bezwaren nog niet in tegen het leveren van een contingent, uit vrijwilligers bestaande. Ja, wanneer men alleen Nederlanders of alleen Limburgers verlangt. Maar waarom zou men geene vreemdelingen zenden? Juist in dit geval zou ik bij voorkeur vreemdelingen, en zoo mogelijk Duitschers, willen hebben; zoo dat contingent mogt strijden, dan zal het strijden niet voor Nederlandsche belangen, maar voor vreemde, voor Duitsche belangen. Werft men dus Duitschers aan, dan geeft men hun de wapens in handen voor hunne eigen zaak.

Maar, zegt men, de ondervinding heeft geleerd dat die vreemdelingen zoo spoedig deserteren; in 1831 vooral heeft dat plaats gehad. Maar, Mijnheer de Voorzitter, men schijnt in Frankfort en Hamburg daar niet zoo bevreesd voor te zijn, want daar werft men vrijwilligers aan voor hetzelfde doel waarvoor wij ze zoeken,

CI. Zamenblijving der miliciens van het Limburgsch contingent van het Duitsche bondsleger. (Ber. over het eenig art.)

voor het contingent. De geachte spreker wil vooral een Limburgsch karakter op dat contingent drukken. Ik vermoed, dat hij daarmee bedoelt een Limburgsch tegenover een algemeen Nederlandsch karakter. Maar ik geloof niet, dat de geachte spreker er bezwaar tegen zal hebben, om er een vreemd, bijv. een Duitsch karakter op te drukken, door hoofdzakelijk vreemdelingen aan te werven.

Mijnheer de Voorzitter, wanneer ik niet de overtuiging erlang dat het volstrokt onmogelijk is, om op eene andere wijze aan onze verplichtingen te voldoen dan door onze Limburgsche landgenooten derwaarts te zenden, ten einde voor Duitsche belangen wapenen te dragen; wanneer ik niet de overtuiging erlang dat dit volstrekt noodzakelijk is, ten einde aan onze verplichtingen te kunnen voldoen, zoolang bestaat er bij mij gemoedsbezwaar om aan dezen maatregel mijn zegel te hechten.

Ik heb reeds bij eene vroegere gelegenheid gezegd dat ik al onze verplichtingen wil helpen nakomen, ook die jegens den Duitschen Bond. Daarover is geen verschil; alleen over de wijze waarop dit zal geschieden. En kunnen wij nu die verplichtingen vervullen door het aanwerven van vreemde vrijwilligers en zonder ze te zwaar te doen drukken op onze Limburgsche landgenooten, dan verlang ik dit. Ik hoop dat de Minister van Oorlog ons de verzekering zal kunnen geven dat hij middelen zal aanwenden om vrijwilligers bij den vreemde voor het contingent aan te werven. En ten einde te doen zien dat het mij daaromtrent ernst is, zal ik stemmen vóór het amendement dat die strekking heeft.

De heer van Nispen van Sevenaer: Mijnheer de Voorzitter, ik wensch aan de Vergadering te herinneren dat in de stukken, die ter visie zijn gelegd, het volgende voorkomt: *Sitzung von 10 März 1853. Niederlande wegen Luxemburg und Limburg. » Seine Majestät der König Groszherzog haben das Gewicht der für eine Vermehrung des Bundesheeres angeführten Gründe keineswegs verkannt, glauben jedoch, in Betracht der dadurch entstehenden bedeutenden Erhöhung der Bundeslasten, welche in Friedenszeiten nach Möglichkeit zu vermindern sind, wenn eine solche Vermehrung von den meisten Bundesstaaten für erforderlich gehalten werden sollte, sich nur für die von der Mehrheit des Ausschusses in Militärangelegenheiten in der 21. Sitzung vom 12 August d. J. in Vorschlag gebrachten Maszregel aussprechen zu können.*

Daarop volgt het besluit der Bondsvergadering, aldus luidende: » Die Bundesversammlung hat demnach mit Stimmenmehrheit den Majoritätsanträgen des Ausschusses gemasz, beschlossen: für die Stärke der Kriegsmacht des Bundes und ihrer einzelnen Contingente bleiben diejenigen Normen maszgebend, welche durch die Bundes-Kriegsverfassung und die betreffende späteren Beschlüsse der Bundesversammlung gegeben worden sind; in Anbetracht des vermehrten Bedarfs an Bundes-Festungsbesatzungen wird jedoch die Bundes-Kriegsmacht, einschliesslich Ersatz und Reserve, um ein sechstel Procent der Bevölkerung des Bundes nach der letztmals im Jahre 1842 festgestellten Matrikel erhöht; 2. die Militär Commission wird beauftragt die in der Folge dieser Verstärkung der Bundesmacht und ihrer Bestimmung sich als nöthig darstellenden Abänderungen der Bundeskriegsverfassung in Vorschlag zu bringen, so wie weitere der Kriegstüchtigkeit und Kriegsbereitschaft der Contingente fordernde Anträge zu stellen. Präsidium erklärt schliesslich, dass es von denjenigen höchsten und hohen Regierungen, welche für die mindere Ziffer der Contingentsstärke gestimmt haben, zu erwarten sich für berechtigt halte, dass sie nunmehr mit der grössten Entschiedenheit für die Maszregeln stimmen werden, welche die Bundes-Militärcommission zur Erhöhung der Kriegstüchtigkeit und Kriegsbereitschaft des Bundesheeres vorlegen wird.

Ik heb alleen willen doen kennen wat ik in de stukken omtrent dergelijk bondsbesluit heb gevonden.

Wat de amendementen betreft, is bij mij eene vraag opgekomen, waaromtrent de Minister van Oorlog wel de goedheid zal willen hebben mij eenige opheldering te geven.

Naar mijn inzien moeten hier twee quaestien in het oog worden gehouden. Het Nederlandsche leger moet strekken tot verdediging van den Nederlandschen grond. Naar mijn inzien is de toestand, waarin Europa thans verkeert, zoodanig dat het ligtelijk zou kunnen, gebeuren dat het leger daartoe zou moeten gebezigd worden. Nu vrees ik, dat wanneer men tracht vrijwilligers, welligt tegen verhoogd handgeld, te krijgen voor het bondscontingent, het gevolg daarvan zal zijn, dat aan de overige cavalerie-regementen vele vrijwilligers worden onttrokken en dat mitsdien men meer miliciens zal moeten oproepen ten einde de corpsen weder op de tegenwoordige sterkte te brengen. Het gevolg hiervan zal zijn eensdeels dat onze toch weinig talrijke cavalerie zeer zal worden gedesorganiseerd en dat zij in deugdelijkheid verliezen zal; en ten andere dat wanneer in stede der aan de regimenten onttrokken vrijwilligers een gelijk aantal miliciens moeten opgeroepen worden, de Neder-

landsche ingezetenen de lasten zullen dragen van hetgeen voor Limburg geschiedt.

Ik wensch dus van den Minister inlichting te ontvangen of niet, indien voldaan wierd aan hetgeen nu wordt verlangd, de deugdelijkheid van onze cavalerie grootelijks er onder zoude lijden; en in de tweede plaats of niet het gevolg daarvan mede zijn zoude, dat de ingezetenen der overige gewesten met nieuwe groote lasten zullen worden bezwaard.

De heer van Wintershoven: Hoewel verschillende leden van deze Kamer blijken hebben gegeven van hunne sympathie voor den toestand, waarin het hertogdom Limburg wordt geplaatst, heeft het echter mijne verwondering opgewekt, dat het amendement, dat ik de eer had aan het oordeel der Vergadering te onderwerpen, zooveel tegenstand van andere zijden heeft ondervonden.

De stelling die ik in deze beraadslagingen steeds heb vooropgezet is deze: de Koning der Nederlanden heeft een verdrag met het Duitsche Statenverbond gesloten. Gedurende bijna twintig jaren heeft men gemeend en gehandeld in den zin dat dit verdrag bestond uit slechts twee hoofdverplichtingen: de levering van manschappen voor het bondsleger en het geven van geld aan de bondskas. Gedurende bijna twintig jaren is dit deel van den Staat, waarop men nu *ad opportunitatem causae* het ergste van dien last wil laten drukken, belet en verhinderd geworden om dat verdrag uit te voeren, en heeft men de voordeelen, verbonden aan die uitvoering, voor zooverre die het gevolg zijn van een verplicht contingent, aan zich gehouden, maar daarentegen de nadelen gereserveerd voor de toekomst. Ik vermeen dat nu de toestand eischt om te trachten dat deel van het land van den last te bevrijden, hetwelk in gewone tijden vreemd aan de zaak is gehouden.

Men zegt nu in deze oogenblikken dat het eene Limburgsche aangelegenheid is, maar de vergadering van heden, de redevoeringen die gehouden zijn, de beslissing die de Kamer zal moeten nemen, bewijzen genoeg dat het eene Nederlandsche zaak is. Ware het eene Limburgsche zaak, de vertegenwoordiging van dat hertogdom zoude beslissen op welke wijze zij de manschappen zoude vinden. Maar het is eene Nederlandsche zaak; de Regering vraagt hier magtiging om jongelingen, dienstplichtig bij de nationale militie, tegen wil en dank onder vreemde legers te scharen.

Ik zal niet antwoorden op de appreciatie van Limburgs toestand, die gemaakt is door den afgevaardigde uit Goes (den heer van Deirse). Ik zal dat niet doen, omdat ik mij gedurende den loop van deze discussie zorgvuldig heb onthouden verder te gaan dan de stoffe thans aan de orde, en daarenboven deze geachte afgevaardigde gewoon is de redevoeringen die hij voordraagt zoo sterk te kleuren, dat inderdaad daartegen geene wederlegging hier noodig is. Wanneer wij over dat groote geluk van Limburg om te worden geregeerd, zoo als thans geschiedt, moesten spreken, dan zoude daaraan wel eene schaduwzijde te vinden zijn; maar dat wordt gedragen en verdragen, Mijne Heeren, juist omdat wij het voorregt hebben te behooren tot een vrij land, een land dat grondwettige instellingen bezit. Mijne Heeren, indien het argument moest gelden, dat wij ons onrecht moesten getroosten, omdat een ander lot ons zoude hebben kunnen wedervaren, dan kon ik verklaren te veel vertrouwen in de eerlijkheid van Limburgs inzetenen te hebben om te gelooven, dat bij omstandigheden, als waarop de geachte spreker uit Steenwijk heeft gedoeld, onder hen verraders zouden worden gevonden, die hunnen Vorst zulke handelingen zouden voorstellen, of die — bij tot-stand-brenging van gebeurtenissen als welke de geachte spreker op het oog heeft — lafhartig genoeg zouden zijn, een toestand ten uitvoer te leggen, strijdig met eed en plicht.

Dit neemt niet weg, Mijne Heeren, dat zoo wij het voorregt hebben van te behooren tot den Nederlandschen Staat, dat zulks niet is zonder dat wij dien toestand apprecieren; want het is eene gunst, ik erken het, te behooren tot een land, waar vrije instellingen zijn, dat een roemrijk verleden in Europa heeft, en waar men zeker kan vertrouwen dat niet zal gebeuren wat in Luxemburg is voorgevallen.

Maar mag dat eene reden zijn om ten opzichte van Limburg onbillijk te wezen? Neen, Mijne Heeren, dat denk ik niet. Ik geloof dat wanneer men kan voorzien in den moeilijken, ten opzichte van het bondscontingent bestaanden toestand, het onze plicht is, zoowel voor de Staten-Generaal als voor de Regering, daaraan gevolg te geven. Ik stel niet veel prijs op het aannemen van een door mij voorgesteld amendement. De gedachte die ik wensch in de wet te brengen, is voor mij voldoende. Het amendement van den geachten afgevaardigde uit Deventer (den heer Thorbecke) heb ik met zeer veel genoegen in deze Vergadering zien brengen. Ik geloof dat ik de tolk ben van velen in de thans bedreigde streken, wanneer ik dien hooggeachten voorsteller mijnen dank betuig voor de sympathie, die hij aan deze ingezetenen, door zijne wijziging

CL. *Zamenblijving der miliciens van het Limburgsch contingent van het Duitsche bondsleger. (Ber. over het eenig art.)*

voor te dragen, heeft bewezen. Ik heb eveneens en om dezelfde redenen met genoegen de redevoering gehoord, die hij laatstleden Woensdag heeft gehouden. Daarin toch ontwaarde ik dat het hem vooral te doen is om, bij gelijke verbindtenissen, ook gelijke regten toe te kennen; voor het oogenblik kan ik mij met de redactie door den heer Thorbecke voorgedragen dan ook vereenigen; maar ik wil toch mijn amendement verdedigen tegen eenige aanmerkingen die er op gemaakt, maar niet zeer gegrond zijn. Ik heb niet gesproken over de uitzonderingen van Maastricht en Venlo, omdat het in mijn amendement de bedoeling is de Regering te magtigen om de bij het 5de regiment dragonders geplaatste ligtingen te behouden zonder meer. En nu zijn bij het 5de regiment dragonders geene andere miliciens dan die afkomstig van het hertogdom Limburg, zonder Maastricht en Venlo en hunne kringen. Het kwam er dus niet te pas, van die kringen te spreken. In het amendement van den geachten spreker uit Deventer komt het wél te pas, omdat bij dat amendement verder wordt gegaan; omdat de Regering daarbij wordt gemagtigd om ook uit andere corpsen van het leger Limburgsche miliciens te nemen om over te plaatsen bij het 5de regiment dragonders, of wil men liever bij het Bondscontingent, zoolang voor die dienst nog manschappen zullen ontbreken.

Wat betreft de tweede opmerking tegen mij aangevoerd, dat ik gesproken heb van eene magtiging op de Regering om de militie bij elkander te houden zonder tijdsbepaling, geloof ik dat het eene absurde onderstelling zoude zijn, het zij met bescheidenheid opgemerkt, dat wanneer de wetgeving mogt verklaren in principe vrijwilligers te laten werven, er, zoo als beweerd wordt, in 10 jaren een corps cavalerie zoude kunnen blijven, zonder voltallig te worden.

De geachte afgevaardigde uit Steenwijk heeft, meen ik, in dien zin gesproken dat zulks moest worden geregeld, daar het mogelijk ware anders van deze miliciens sommigen tien jaren onder de wapenen te houden, maar, zoo als ook reeds voorzien is bij het amendement van den geachten afgevaardigde uit Deventer, de Grondwet wil dat de verlenging der militiedienst telken jare bij de wet geschiede. Intusschen ik trek mijn amendement in en zal mijne stem aan het amendement van den heer Thorbecke geven. Dit amendement behelst bepalingen van groote billijkheid. Den geachten afgevaardigde uit Steenwijk wil ik wel toegeven, dat het zijne gunstige zijde kan hebben om een Limbursch karakter aan het contingent te geven, maar ik zal hem daarbij antwoorden: gedurende bijna twintig jaren zijt gij de mogelijkheid tegengegaan om aan nu contingent dat Limburgsch karakter te geven; hoe zal men dit nu plotseling aan het voor de bondsdienst bestemde corps schenken, terwijl in den regel alle rangen van den korporaal tot den kommandant aan niet-Limburgers worden toegekend, en daardoor de voornaamste prikkel om te dienen, het avancement, is weggenomen? Gedurende ongeveer zeven jaren heb ik bij de behandeling der staatsbegroting daartegen en tegen de inrigting van het contingent gewaarschuwd, maar geen bevredigend antwoord van de Regering daarop ontvangen, en thans zou men alle lasten willen brengen op eene bevolking, die niet in staat is gesteld, toen het tijd was, om aan de haar opgelegde verplichtingen te voldoen. Ik heb nu nog de overtuiging, dat wanneer de Regering met cordaatheid en welwillendheid jegens Limburg dat contingent in Limburg plaatst, het zeer spoedig zal worden aangevuld door vrijwilligers.

Hoewel ik niet geloof dat men den bij deze wet bedoelden last willekeurig op personen kan leggen, die nooit geloot hebben om in een vreemd contingent te dienen, maar slechts voor de nationale militie, wil ik de Regering niet belemmeren. Zoo zij verklaart dat door vrijwillige wervingen het corps in deze oogenblikken niet kan worden aangevuld, zal ik mijne toestemming geven dat bij uitzondering in het belang des lands Limburgsche miliciens daartoe worden aangewezen. Ik acht dit van de zijde der afgevaardigden uit Limburg voor de morele kracht van de wet wenschelijk. De retroacta leiden er niet toe om aan te nemen, dat Limburg alleen verplicht is dat contingent te leveren, maar wij zullen er toch onze stem aan hechten; wanneer Nederland aan zijne verplichtingen moet voldoen en er geene vrijwilligers te krijgen zijn, zullen thans Limburgsche miliciens het contingent vormen, tot dat er vrijwilligers zijn aangeworven.

Het verwondert mij, dat de bezorgdheid van den afgevaardigde uit Nijmegen (den heer van Nispen van Sevenaer) zoo ver gaat, dat hij vreesd dat de werving voor het bondscontingent die voor andere corpsen van het leger zou belemmeren. Maar ook dan, wanneer dit het geval mogt zijn, zal men met de disponibele miliciens, die bij het 5de regiment dragonders zullen uitvallen en in wie men ruiters vindt die vijftien maanden gediend hebben, de corpsen cavalerie van het leger kunnen aanvullen.

Maar zal ik stemmen voor het amendement van den heer Thorbecke, omdat ik geloof dat wij deze concessie in het belang des lands moeten doen, dan zal ik toch nog aan de Vergadering voor-

stellen om, nadat het thans aan uwe beraadslagingen onderworpen artikel zal zijn behandeld, een tweede artikel in de wet op te nemen. Het bezwaar toch blijft altijd bestaan dat de Limburgsche militie eene onzekere positie heeft. Ik geloof dat men, wat de vijf ligtingen betreft die tot 1859 in dienst zijn, kan aanvoeren, dat zij bij hun regiment zijn en dus erkend hebben, nu zij bij het 5de regiment dragonders zijn dienende, belast om als Limburgsch bondscontingent op te treden, dat zij buiten de niet bepaalde kringen van Maastricht en Venlo vallen, althans niet meer ontvankelijk zijn om de gunstige bepaling van uitzondering in te roepen; zoo men dit al wil toegeven, niemand zal ontkennen dat voor het vervolg de zaak regeling behoest; daarbij komt dat volgens de voordragt van de Regering het nu den provincialen kommandant van Limburg vrij zal staan om uit de honderde manschappen van de vijf geheele Limburgsche ligtingen te kiezen wie wil om bij het 5de regiment dragonders te dienen. Ik geef volkomen aan den geachten afgevaardigde uit Nijmegen (den heer Dommer van Poldersveldt) toe, dat het thans het oogenblik niet is om wetgevende bepalingen met zorg daarover te discutiëren, want dat het dan gelden zou eene aanvulling der wet op de nationale militie voor Limburg. Maar wat wij van de billijkheid der Kamer mogen vorderen, is dat niet naar willekeur, maar naar regels de aanwijzing der manschappen voor het contingent geschiede.

De Minister van Oorlog heeft gezegd, dat volgens de inlichtingen hem gegeven, zoodanige regels bestaan en gevolgd worden. Ik weet dat de Minister daarvan overtuigd is, maar ik verzeker hem niettemin, dat hij verkeerd is ingelicht: de keuze geschiedt tot nu toe naar willekeur. In gewone tijden zou dit misschien van minder gewigt zijn, maar thans, nu het de quaestie geldt of men soldaat zal zijn dienstplichtig op een vreemden bodem of niet, nu geloof ik dat het noodzakelijk is regels te stellen.

En nu nog een ander punt. Wanneer de denkbeelden die zich hier bij de behandeling van deze voordragt geopenbaard hebben, denkbeelden, die onder anderen werden uitgesproken door den afgevaardigde uit Steenwijk, dat er altijd een Limburgsch regiment zal moeten zijn, dat ook al gewenscht wordt op grond van de geschiktheid der Limburgers, wanneer die denkbeelden algemeen bestaan, dan zou het resultaat wel eens kunnen wezen, hoezeer dan ook in strijd met de meening van den Minister van Oorlog en het verlangen der Kamer, dat de thans gevolgde methode in zwang bleef, om miliciens te blijven houden. Ik wenschte daarom als tweede artikel in de wet te doen opnemen, de bepaling:

Art. 2. » Bij een gelijkijdig met deze wet uit te vaardigen reglement van algemeen bestuur worden de aanwijzing voor de bondsdienst van de in art. 1 bedoelde miliciens en tevens de bevordering van de vrijwillige werving voor deze dienst geregeld. » Als zoodanig amendement in de wet wordt gebragt, dan zal daaruut de verplichting ontstaan voor de Regering, om, ik beken het zonder tusschenkomst der wetgevende magt, maar dan toch in allen geval bij Koninklijk besluit de wijze te regelen waarop de keuze van manschappen voor het bondscontingent zou geschieden, hetzij bij loting, hetzij anderszins, indien er een regtvaardiger middel te vinden is, en om tevens de voorwaarden te regelen, waarop zal kunnen worden voorzien in het voltallig houden van het corps dienende tot Limburgsch contingent.

Ik bid u, Mijne Heeren, strekt den gezigteinder eenigzins verder uit; verwerpt niet die poging om vrijwilligers te werven. Geeft niet onwillekeurig te kennen dat de Nederlandsche Verteenwoordiging in tijden van geldelijken voorspoed weigert vrijwilligers te laten werven, maar dat zij er op gesteld is, hare ingezetenen te doen deelnemen aan den strijd voor Duitschland. Ik geloof niet dat dit wenschelijk is. Daarenboven, na oorlog komt vrede, en voor dat geval moeten wij nu reeds met beide handen het protest aannemen namens de bewoners van die streken, dat zij geen sympathie hebben voor het Duitsche Staten-verbond, waarin zij gebragt zijn zonder hun wil, zonder hunne toestemming en zonder zelfs eenig het minste uitzigt op voordeel of belang.

De heer **Thorbecke**: Het doet mij geen genoegen, dat de geachte spreker, achter mij gezeten (de heer van Wintershoven), zijn amendement zoo spoedig heeft ingetrokken. Ik beschouwde dat als het hoofdcorps, tot eerste voering van den strijd aangewezen; nu zal de reserve onmiddellijk in het vuur moeten. Ik zal mij dit getroosten en met een enkel woord de gemaakte bedenkingen trachten af te weren.

Vooreerst wat den geachten spreker uit Hoorn (den heer van Hall) betreft. Hij zegt: » wij kunnen deze wet niet bepalen tot één jaar. » Dus, hetgeen met betrekking tot dat beginsel in zijn amendement voorkomt, maakt dat amendement onaannemelijk. Maar is dit zoo, dan verwacht ik ook dat die geachte spreker tegen de voordragt der Regering zal stemmen. Want, gaat zijne meening op, dan hebben wij in het geheel geene wet noodig. Immers volgens hem

83STE ZITTING. — 3 JUNIJ.

CI. Zamenblijving der miliciens van het Limburgsch contingent van het Duitsche bondsleger. (Ber. over het eenig art.)

primeert de Duitsche Bondsingting de Grondwet. Wanneer nu die Bondsingting bepaalt, zoo als zij doet, dat de manschappen van het contingent zes jaren in dienst zullen blijven, dan heeft niemand regt naar de Grondwet te vragen. Er is dus geene wet hoegenaamd noodig. Maar ik durf de algemeene stelling van den geachten spreker geenszins zoo onvoorwaardelijk aannemen, als hij die voordraagt. De geachte spreker heeft mij de eer gedaan mij aan te halen, maar hetgeen hij uit mijne woorden afleidt heb ik niet gezegd en denkt ik ook nu niet te zeggen. Wat hij wil is, in dien omvang, zelfs in Duitschland niet waar. Ook daar wordt de grondwet van het land niet uitgewischt door de bepalingen van den Bond. Ook daar wordt als de eerste verpligting der landsregering erkend, te waken voor de landswetten. Er kunnen door Bondsbesluiten beginselen worden gesteld, bij te maken wetten in acht te nemen. Maar te zeggen dat onze Grondwet zou zwijgen waar het Duitsche Bondsregt spreekt, dat gaat veel verder dan de meest absolute leeraren van het Duitsche Bondsregt ooit gewaagd hebben te leeren. Het is vooral niet waar bij ons, die geen Duitsche Staat zijn. Het Duitsche Bondsregt is geregeld naar Duitsche behoeften, voor landen van een Duitsch karakter; en daarom zeide ik vroeger dat de onderscheidene verpligtingen, verpligtingen door het Duitsche Bondsregt op Limburg gelegd, niet naar eisch zijn te vervullen.

Voorts beweert de geachte spreker, dat er geene eenstemmigheid noodig was om zulk eene *organische Einrichtung* als de *Kriegsverfassung* tot stand te brengen. Ik wil daarover niet twisten; de stukken bewijzen de zaak. Gelief art. 14 der Weener-slotacte en de geschiedenis der *Kriegsverfassung*, bij Klüber bijv., te raadplegen, en gij zult zien, dat zij *verfassungsmässig* met eenparige stemmen is aangenomen, en ook niet anders dan eenparig kon aangenomen worden.

De geachte spreker uit Steenwijk. Wanneer wij het Gouvernement uitnodigen om het contingent, voor de Duitsche dienst bestemd, zooveel mogelijk met vrijwilligers aan te vullen, zegt hij, dan zal men vrijwilligers moeten trekken uit andere corpsen van ons leger; en dat zal men telkens weêr moeten doen, wanneer er op nieuw oorlog ontstaat. Maar wij hebben nog geen oorlog. Ik hoop zelfs, dat het tot mobilisatie niet zal komen. De omstandigheid, waarin wij verkeeren, is eene exceptionele omstandigheid, die welligt in ons leven niet wederkeert. Er zijn, zegt men, bij het bondscontingent 200 vrijwilligers. Wanneer het hoofdcontingent met de reserve voltallig moet worden gemaakt, dan moeten er alzoo nog 800 bijkomen. Welk bezwaar kan, Mijnheer de Voorzitter, verbonden zijn met de poging om die 800 allens en zooveel mogelijk door vrijwilligers te doen vervangen? Gesteld, de ijver van het Gouvernement ging zóó ver om uit andere corpsen eenige vrijwilligers tot aanvulling te trekken, zouden die andere corpsen daardoor aanstonds worden gedeseorganiseerd? Ik verzoek dat men lette op het doel van mijn amendement, hetgeen niet is dat voor gewone tijden het bondscontingent enkel uit vrijwilligers worde zamengesteld, maar dat men nu, in zoover dat contingent voor de Duitsche dienst beschikbaar moet worden, trachte in voorbijgaande behoefte vooral door vrijwilligers te voorzien. Stel het ergste, stel dat men tot mobilisatie overga, en dat het Gouvernement gedaan hebbe wat het kon om, volgens de meening door den Minister van Oorlog zelve te kennen gegeven, zooveel mogelijk vrijwilligers te erlangen. Daarna, nadat de oorlog, of de beweging, zonder oorlog, geëindigd zal zijn, keert het regiment terug. Is er nu, bij eenige administratieve buigzaamheid van het Departement van Oorlog, zoo groote moeite om die vrijwilligers wederom over andere corpsen te verdeelen? Ik heb jaren lang hooren klagen, dat er te weinig vrijwilligers bij ons zijn. Het Gouvernement en die leden der Kamer, welke eene goede inrigting van het leger bijzonder voorstaan, hebben die klacht menigwerf herhaald. En nu de gelegenheid zich aanbiedt om meer vrijwilligers te krijgen, die men later elders dan bij het contingent zou kunnen gebruiken, nu zou men zich daartegen verzetten? Dat is tevens een antwoord op de hoogst overdreven vrees van den geachten afgevaardigde uit Zevenaar (den heer van Nispen). Ik denk niet mede te werken tot eenigen maatregel, waarvan die vrees de drijfveer zal zijn. Maar zelfs wanneer men in den geest van dien spreker wilde handelen, dan zou juist de prikkel om de miliciens van het Limburgsch Bondscontingent te doen vervangen door vrijwilligers meer vrijwilligers ter onzer beschikking doen komen; en dat grooter getal zal ons in alle opzichten, ook voor Nederlandsche belangen, nuttig kunnen wezen.

De geachte afgevaardigde uit Steenwijk zegt: Hoe zal het gaan, wanneer het Limburgsch contingent een afzonderlijk bestaan moet erlangen? Er zal daarbij geen avancement zijn. Maar het is mijne meening niet, dat contingent tot een afzonderlijk corps te maken. Van het oogenblik dat de opperveldheer de mobilisatie zal bevelen, komt dat contingent in Duitsche dienst. Teruggekeerd uit die dienst,

is het een Nederlandsch corps, en het avancement zal bij dat corps rouleren als bij de andere corpsen onzer cavalerie.

» Landwehr." Ik heb dat woord genoemd in vergelijking met onze militie. Maar ik ben op dit punt zeer verkeerd begrepen. Mijne meening was niet onze militie in alle opzichten met de » Landwehr" gelijk te stellen, schoon ik beweer en blijf beweren dat onze militie veel meer dan onze schutterijen met de » Landwehr" overeenkomt. Het punt, waarom het te doen was, is dat tusschen de troepen, die als contingent door de Duitsche Bondsstaten geleverd worden, en onze militie een zeer groot verschil bestaat. Dat verschil wensch ik te doen gelden daar waar wij te spreken hebben, te Frankfort; niet alleen bij elke toekomstige inrigting, maar bij elke dienstprestatie, die ons wordt opgelegd. Wij zijn niet op gelijke lijn met de Duitsche Staten, die onder andere voorwaarden en gemakkelijker dan wij, aan de Duitsche Bondsvoorschriften kunnen voldoen. Wij mogen dus onzen bijzonderen grondwettigen toestand inroepen, zoo als de Duitsche militaire Bondswet ons daartoe zelfs uitdrukkelijk de bevoegdheid verleent.

Zal ik nog spreken, Mijnheer de Voorzitter, over het verschil van stelsel met den geachten afgevaardigde uit Steenwijk, die beweert dat wij eene vaste landmagt en daarnevens militie hebben. Een punt, sinds jaren, dacht ik, beslist. Ik geloof, dat men art. 178 bij vergissing — de Minister van Oorlog zal mij dat toestemmen — in de Grondwet heeft hersteld; een artikel zonder wezenlijke beteekenis. Het denkbeeld van eene vaste, zelfstandige landmagt, buiten de militie, heeft alle beteekenis verloren, en zal die, wat men doe, bij ons nimmer herkrijgen.

De heer van der Linden: Mijnheer de Voorzitter, de discussie heeft ons, naar mijn inzien, thans gebragt tot het punt waar wij zijn moeten. Het is niet de quaestie of wij jegens den Bond onze verpligtingen willen en zullen vervullen, maar hoe wij zullen komen tot het leveren van het contingent. De eerste vraag die daarbij in aanmerking komt is, of de militiewet toepasselijk zal zijn tot het verkrijgen van het bondscontingent?

Is zij thans, zonder nadere aanwijzing bij de wet, toepasselijk? De Grondwet zegt dat de milicien zal dienen op de wijze bij de wet bepaald, en nu spreken onze militiewetten niet van eenige dienst buiten onze nationale verdediging, noch van eenige dienst onder een vreemden opperbevelhebber, noch van dienst in een corps als gedeelte van een vreemd leger. Het is dan ook onbetwistbaar dat de militiewet niet geschreven is voor de formatie van het bondscontingent, of met het doel om daarvoor te kunnen strekken. Aangenomen evenwel dat er een drang van omstandigheden is, waarin men zoude willen zeggen, dat de militiewet zoude toepasselijk wezen voor Limburg om te leveren het bondscontingent; aangenomen dus dat de Limburgsche miliciens tot die bondsdienst volgens onze militiewetgeving gedwongen kunnen worden, dan zijn ook al de bepalingen van ons Nederlandsch regt toepasselijk op die miliciens en dus ook die bepaling, die zegt, dat alleen bij eene jaarlijks te vernieuwen wet verlenging van militiedienst kan plaats hebben.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, die wet is niet geschreven met het oog op een Limburgsch bondscontingent en ook moeilijk te rijmen met het denkbeeld, dat men nu alleen uit Limburg een Limburgsch corps zal daarstellen. Ik wijs bijv. op art. 16 van de wet van 1817. Wij hebben hier te doen met een corps daar men van verwacht de mobilisatie, dat het zal gesteld worden onder een opperbevelhebber die het ten strijde kan voeren; dat dus buitengewone verliezen kan lijden. Welnu, art. 16 van de wet op de militie schrijft voor hoe het completeren van het corps zal geschieden in tijd van oorlog. Dat buitengewoon contingent moet nu niet incumberen aan de gemeente waartoe de ontbrekende manschappen behooren, maar zal geligt worden over het geheele Rijk. Er is hier een andere regel dan voor vreedstijd. Indien namelijk in gewone tijden aan een contingent van eene gemeente iets ontbreekt, dan moet dat door die gemeente worden aangevuld, en men kan derhalve aan een Limburgsch contingent een Limburgsch karakter blijven geven, doordien Limburgsche gemeenten dan hare eigene contingenten zullen aanvullen. Maar juist in geval van oorlog wordt er eene uitzondering gemaakt en het buitengewone contingent wordt geleverd door het geheele Rijk. Daardoor zal dan het Limburgsch karakter juist verloren gaan dat men aan dat corps wil geven wanneer het buiten's lands dient. Ik ben het dus volkomen eens met den geachten spreker uit Maastricht: wil men de wet op de militie toepassen, dan is het volstrekt noodzakelijk dat de wet worde aangevuld, om te maken dat zij toegepast kan worden op den toestand waarop men ze toepasselijk wil maken.

Mijnheer de Voorzitter, indien ik het wel begrijp, dan is het de meening van vele leden dat wanneer de milicien zal geloot hebben, er dan eene afscheiding zal plaats vinden, en een gedeelte zal worden toegewezen aan het Limburgsch bondscontingent en het andere

Cl. Zamenblijving der miliciens van het Limburgsch contingent van het Duitsche bondsleger. (Ber. over het cenig art.)

zal worden behandeld even als de lotelingen uit het andere gedeelte van het Rijk.

Maar nu is de eerste vraag: hoe komt men tot die designatie? De geachte spreker uit Maastricht heeft er reeds op gewezen; hij wil daarvoor een afzonderlijk artikel in de wet brengen, dat eenigen meerderen waarborg geeft dan art. 158 der wet van 1817, waar verwezen wordt op Koninklijke instructien, terwijl hij een reglement van algemeen bestuur zou verlangen. Maar dat neemt niet weg, dat in dat reglement van algemeen bestuur des noods hetzelfde zou kunnen gezegd worden, wat nu wellicht reeds in de instructien staat, indien die er zijn. Maar daar de militiewet eene gelijke behandeling wil voor allen, zoo moet er op dat punt ook een waarborg bestaan, niet in algemeene regels van bestuur, maar een andere van dezelfde kracht als voor de overige deelen van de militia: bij de wet; er moet namelijk eene loting volgens de wet plaats hebben, en dan zullen de andere artikelen van de militiewet eveneens naar den veranderden toestand gewijzigd moeten worden. Onderstel toch het geval dat men een plaatsvervanger gesteld heeft bij dit contingent, geheel uit cavalerie bestaande. Die plaatsvervanger verdwijnt, men moet een anderen leveren, maar de wet zegt dat men nu met een infanterist kan volstaan. Hoe nu, een infanterist bij dit corps cavalerie? Een bewijs, dat de wet op de militia gewijzigd moet worden naar den veranderden toestand, indien wij er toe komen om, door de omstandigheden gedrongen, deze wet aan te nemen. Voor dat geval dring ik er op aan bij den Minister van Oorlog, dat zoo spoedig mogelijk de wet op de nationale militia in overeenstemming worde gebragt met den toestand waarin wij ons bevinden zullen bij het bestaan van een afzonderlijk bondscontingent.

De zitting wordt voor een kwartier-uurs geschorst.

De zitting hervat zijnde, wordt de beraadslaging over het wets-ontwerp tot regeling van de zamenblijving der miliciens van het Limburgsche contingent van het Duitsche bondsleger voortgezet.

De heer van Hall: Ik zal uwe aandacht niet lang meer bezig houden, maar ik veroorloof mij, nu wij eenmaal bezig zijn deze zaak te behandelen, zooveel mogelijk het regtpunt te doen uitkomen. Het doet mij leed dat de spreker uit Deventer onderstellen kan, dat ik verder ga dan hij, omdat ik mij verbeeld, dat na hetgeen de geachte spreker in zijn werk, dat ik aanhaalde, ter neder gesteld heeft, en na hetgeen hij in de zitting van dezen morgen gezegd heeft, de consequentie geene andere kan zijn dan die, welke ik er uit getrokken heb.

Ik lees toch, dat men zegt, dat »de werking der Grondwet door de verbindtenis met het Duitsche bondgenootschap kan worden beperkt.» Ik zal nu niet terugkeeren tot hetgeen in eene vorige zitting gezegd is, dat eene zaak, waarop een last rust, die een servituut daartelt, gelijk de heer Verstolk van Soelen het reeds in 1840 noemde, niet verkregen is dan met het servituut. Heden zeide de geachte spreker: »Bij eene diplomatische internationale verplichting als zoodanig hebben de Limburgsche afgevaardigden onregt.» Maar indien het eene diplomatische internationale verbindtenis is, die onze Limburgsche medeleden in het ongelijk stelt, dan is het omdat die primeert de Grondwet. Het buitenland heeft niets te maken met onze inwendige bepalingen, wij moeten praesteren datgene, waartoe wij verplicht zijn. Indien ik dat aanneem, zegt de spreker, zou ik tegen de wet moeten stemmen, want dan is de wet niet noodig. Ik heb het dezen morgen reeds gezegd: deze wet strekt tot het geven van uitvoering aan eene grondwettige verplichting, maar van haar hangt het bondscontingent niet af. Ik geloof dat, wanneer de Regering op haar budget de noodige sommen had om aan deze verplichting vis-à-vis het buitenland te voldoen, zij deze wet niet noodig had; het is slechts een ontwerp dat strekt om er uitvoering aan te geven; daarom stem ik er voor, en te meer, omdat ik gaarne wil, dat de Regering zooveel mogelijk de wetgevende magt laat tusschen beide komen.

Een tweede punt, waaromtrent ik van den geachten spreker verschil en moet blijven verschillen, is de vraag of de bepalingen vervat in de Kriegsverfassung hebben uitgemaakt en moesten uitmaken een onderzoek van de plenaire vergadering of van de enkele; of met andere woorden, of eenstemmigheid noodig was om die Kriegsverfassung vast te stellen.

Gedurende deze discussie is men vertrouwd geworden met het Corpus juris confederationis germanicae; daarin vindt gij de Kriegsverfassung van 1821. Daarin zult gij zien, dat de Kriegsverfassung van den 9den April met cenparige stemmen is vastgesteld, maar dat daarin niet de bepalingen over de hoegroothheid van het Bondscontingent voorkomen. In die Kriegsverfassung aldus vastgesteld,

wordt duidelijk gezegd, dat die grondbepalingen eenstemmig zijn vastgesteld, het overige is aan de engere vergadering overgelaten. Dit blijkt uit hetgeen wij onder andere kunnen vinden — andere voorbeelden zal ik niet aanvoeren — uit de aanteekening, die gij op pag. 136 zult vinden. Daaruit blijkt, dat de Kriegsverfassung, waarop de Minister van Buitenlandsche Zaken zich bij de eerste gelegenheid beroepen heeft, vastgesteld is in de engere vergadering met meerderheid van stemmen en niet met algemeene stemmen. De Kriegsverfassung, waarvan de Minister van Buitenlandsche Zaken gewag gemaakt heeft, is deels unaniem aangenomen, deels met meerderheid, maar in de engere vergadering. De veranderingen in de Kriegsverfassung van 1855 zijn op dezelfde wijze vastgesteld. Er bestaat geen bondsbesluit, waarbij volgens art. 7 van de bondsacte zelve de veranderingen, die geschied zijn door de engere Versammlung, gerenvoyeerd worden naar de plenaire vergadering. Het is dus onjuist te zeggen, dat deze bepaling met algemeene stemmen moest zijn aangenomen.

Klümer, zegt de geachte spreker, zegt in zijn werk dat zij eenstemmig zijn geweest. Wanneer Klümer sprak van de Kriegsverfassung van 9 April, waarin de grondbeginselen stonden, heeft hij gelijk; maar als hij spreekt van de Kriegsverfassung, waarop de Minister van Buitenlandsche Zaken zijn betoog gegrond heeft, van 12 April, heeft Klümer ongelijk, want uit het protocol blijkt dat deze met meerderheid van stemmen is aangenomen.

De heer van Nispen van Sevenaer: De geachte spreker uit Deventer heeft gezegd, dat de denkbeelden, die ik mij veroorloofd heb uit te drukken, op hoogst overdreven vrees berusten. Het is eene zaak van appreciatie van den toestand die nog eerst kort geleden zich heeft gevormd, die zich nog zeer moet ontwikkelen, en bij alle achting, die ik voor den helderen blik van den spreker uit Deventer heb, moet ik gelooven dat voor hem de toekomst even als voor mij verborgen is. Ik treed hier op om naar mijn geweten de belangen van mijn vaderland te behartigen, om naar mijne kennis mijn pligt te vervullen. En nu is, naar mijne overtuiging, de toestand van Europa van dien aard, dat het zeer ligt mogelijk is dat wij op een wellicht weinig verwijderd tijdstip van het Nederlandsche leger gebruik zouden moeten maken tot verdediging van den vaderlandschen grond. Ik heb daarom gezegd dat ik mij bezwaard acht om in het gedane voorstel te treden, wij daardoor onze toch niet talrijke cavalerie van een aanzienlijk getal geoefende manschappen (vrijwilligers) zoude worden verstoken. Natuurlijk toch zal men manschappen voor het Limburgsche contingent moeten hebben, die dadelijk te gebruiken zijn en zou men alzo geoefende cavaleristen moeten aanwerven, die al dadelijk in het bondsleger kunnen dienen. Ik vrees dat men als die uit de verschillende regementen neemt, men onze cavalerie ten zeerste zal verzwakken. Ik acht het hoogst gevaarlijk voor mijn vaderland, indien men onze regementen gaat desorganiseren, indien men daaraan de meest geoefende manschappen gaat ontnemen en weinig of niet geoefende in de plaats gaat stellen, op het oogenblik dat Europa in een toestand verkeerd dien ik zoo dreigend acht, dat wij al zeer ligt op een misschien niet ver verwijderd tijdstip tot verdediging van den vaderlandschen grond zouden kunnen worden gedwongen, wat zoude dan de uitkomst zijn wanneer nu een aanzienlijk aantal van de meest geoefende manschappen aan de in Nederland aanwezige cavalerie wierd onttrokken. Ik heb mijne vrees voor de toekomst doen kennen; over de gegrondheid of niet-gegrondheid dier vrees zullen tijd en gebeurtenissen beslissen. Aan niemand toch is het gegeven in dat gesloten boek te lezen. Maar ik mag niet medewerken tot iets dat ik niet met mijn geweten kan overeen brengen, tot iets hetwelk, indien, hetgeen ik hoop dat niet zal gebeuren, mijne vooruitzichten juist wierden bevonden, aan het vaderland groote schade zoude kunnen berokkenen.

De heer Storm: Ik vraag het woord, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Ik geef het woord aan den heer Minister van Buitenlandsche Zaken, die het te gelijk met den heer Storm gevraagd heeft.

De heer van Goltstein, Minister van Buitenlandsche Zaken: Ik wensch een enkel woord in het midden van deze beraadslaging te plaatsen, ten einde zooveel mogelijk de zaak, die aanleiding heeft gegeven tot het uiten van zoovele uiteenloopende gevoelens, tot duidelijkheid te brengen.

Reeds in de vorige Vergadering werd de betrekking van Limburg tot het Duitsche Verbond in een behoorlijk daglicht gesteld en bij die gelegenheid werd in het bijzonder op een punt gewezen dat ook thans naar mijn inzien niet uit het oog mag worden verloren. Door de Bondsvergadering is namelijk erkend, dat er vele moeilijkheden bestonden om die tweeledige betrekking,

Cl. *Zamenblijving der miliciens van het Limburgsch contingent van het Duitsche bondsleger.* (Ber. over het eenig art.)

waarin Limburg was geplaatst, tot volkomenheid te brengen, terwijl het aan de wijsheid van den Koning werd overgelaten om zooveel mogelijk het ontstaan van die moeilijkheden te voorkomen. En waarin zal nu onze wijsheid bestaan? Om die moeilijkheden zooveel mogelijk breder uit te meten, ten einde tot geen besluit te kunnen komen; of zal onze wijsheid daarin bestaan om die moeilijkheden zooveel mogelijk te verminderen en te verzachten, ten einde deze Vergadering kunne komen tot de vervulling van een pligt die op Nederland ten aanzien van Limburg rust? Ik geloof dat dit laatste het standpunt moet zijn waarop deze Vergadering zich behoort te plaatsen.

Reeds bij eene vorige gelegenheid heb ik getracht aan te toonen hoe die tweeledige betrekking van Limburg zich laat paren; hoe Limburg wordt beschouwd als een bestanddeel van den Nederlandschen Staat, onder dezelfde Grondwet als Nederland geplaatst, staatsrechtelijk aan Nederland verbonden en tevens met een volkenrechtelijken band aan het Duitsche Verbond gehecht. De Grondwet moet voor Limburg even als voor Nederland ongeschonden worden bewaard, maar daarbij moet tevens worden vervuld de verplichting, welke op Limburg ten aanzien van het Duitsche Verbond rust, de verplichting namelijk om zamen te werken tot het doel der vereeniging: handhaving der onafhankelijkheid van Duitschland en verzekering der zelfstandigheid en onschendbaarheid der Duitsche Staten. Limburg is in zoover aan zijne verplichtingen gebonden dat het voldoen moet aan hetgeen het doel is van de bondsacte. Tot verwezenlijking van dat doel behoort onder andere de daargestelling van een bondsleger, terwijl aan elk der leden van het verbond toegewezen is eene zekere bepaalde bijdrage voor dat bondsleger.

Zijn wij daartoe wettig verplicht? Wij hebben vrijwillig een verdrag gesloten met een ander lid van het verbond en hebben bepaald dat Limburg zou leveren een regement ruitery. Dat verdrag heeft de goedkeuring erlangd van de Bondsvergadering, is aan deze Vergadering medegedeeld, en heeft geene aanleiding gegeven tot bedenkingen. Daardoor bestaat voor Nederland de verplichting om ten behoeve van Limburg te zorgen dat het bondscontingent worde geleverd. Dit wordt van ons met volle regt gevorderd en daaraan moeten wij ons onderwerpen.

Nu rijst slechts de vraag: is die verplichting, welke ons door de bondsacte is opgelegd, onvereinigbaar met de voorschriften der Grondwet? Tot nu toe heb ik geen enkel argument daartegen hooren aanvoeren. Men spreekt van eene wet, jaarlijks te vernieuwen, ten einde die ligtingen onder de wapenen te kunnen houden. Maar ik vind daartoe geene bepaling in de Grondwet. Wel lees ik in art. 182: » Is de Staat in oorlog of in andere buitengewone omstandigheden, zoo kan eene wet, jaarlijks te vernieuwen, hen tot langere dienst verplichten ». Hen, dat zijn zij die de 5 dienstjaren hebben volbragt. Maar is hier daarvan quaestie? Gold het hier de vraag om ééne van die ligtingen langer in dienst te houden, dan zou de bepaling alleen kunnen slaan op ééne van die ligtingen, die de vijf jaren hebben uitgediend, en dan is het natuurlijk dat als zulk eene bepaling voorkwam, er ten aanzien van die enkele ligting eene wet zou worden voorgedragen. Maar wat zou het nu beteekenen, die algemeene bepaling, zoo als zij in het amendement ligt, in de wet te voegen, eene bepaling die tegen de Grondwet strijdt en die inderdaad zou strekken om die verplichtingen onvervulbaar te maken? Want gesteld eens — gij kent den stand der zaken — het contingent is marschvaardig verklaard en kan elk oogenblik worden opgeroepen om tegen den vijand op te rukken, wat zal er dan gebeuren als dat jaar eens verliep en wij al die miliciens moesten ontslaan? Dan zou alles in de war raken en het onmogelijk worden onze verplichting te vervullen. Daarom zeg ik en herzeg ik: de verplichting van Nederland om een contingent te leveren moet in zoodanigen zin worden opgevat, dat daaraan uitvoering kan gegeven worden, en dan zien wij dat die uitvoering met de Grondwet kan strooken, en daarom moeten wij er naar

streven om aan die verplichting ten volle te voldoen, en dat is overeen te brengen met de Grondwet.

Het is mogelijk zich hier in abstracte bespiegelingen te begeven over het punt, of de Grondwet de bondsacte primeert, dan wel of de bondsacte de Grondwet primeert. Dit doet hier niets af. Wij kunnen in overeenstemming met de Grondwet, deze wet aannemen, en daarom twijfel ik ook niet, of deze Vergadering zal willen medewerken tot vervulling van eene verplichting die niet kan worden geloochend.

De heer **Storm**: Ik zal stemmen voor het amendement van den geachten spreker die naast mij zit (den heer Thorbecke). Ik zal medewerken om tot stand te brengen al die maatregelen, welke strekken om de nadeelen, uit deze wet voortvloeiende, ten minste meer dragelijk te maken. Ik neem evenwel uit hetgeen de eerste spreker van dezen ochtend gezegd heeft, aanleiding om mijne stem te motiveren. Die geachte spreker heeft namelijk gewezen op de wenschelijkheid om de beweeggronden op te geven, waarom men vóór of tegen een maatregel gestemd is. Ik zal dit doen zonder vrees om, zoo als hij gedaan heeft, in de algemeene beschouwingen terug te treden. Ook de laatste rede van den Minister van Buitenlandsche Zaken noopt mij tot spreken.

Naar mijne beschouwing, Mijnheer de Voorzitter, moet onze Grondwet primeren de verplichtingen of liever de betrekkingen — want ik spreek hier liever van betrekkingen — in art. 1 der Grondwet aangewezen. Dit heeft dan ook de Minister erkend en is ook betoogd door den geachten spreker naast mij gezeten. Daaruit nu vloeit voor mij een onoverkomelijk bezwaar voort. De eed, dien ik op de Grondwet gezworen heb, verbiedt mij deze wet aan te nemen. Ik laat mij door twee beginselen leiden, en wel in de eerste plaats, dat baten en lasten gelijkelijk moeten verdeeld zijn onder de ingezetenen van Nederland. Er kan, er mag geen meerdere last drukken op de ingezetenen van Limburg, zoo zij werkelijk Nederlanders zijn, dan op de andere ingezetenen van den Staat.

Een tweede hoofdbeginsel ligt voor mij in art. 177 der Grondwet, volgens hetwelk ieder Nederlander in de eerste plaats verplicht is de wapenen te dragen voor de onafhankelijkheid van den Staat. Ik meen dat wij, door deze wet aan te nemen, afstand zouden doen van deze bepaling der Grondwet. Het is niet denkbaar dat wij zouden kunnen

(De spreker wordt hier overvallen door een plotseling opgekomen ongesteldheid, die na weinige minuten zijn dood ten gevolge heeft.)

De **Voorzitter** schorst onmiddellijk de werkzaamheden, ten gevolge van de ontsteltenis die deze onverwachte gebeurtenis onder alle aanwezenden veroorzaakt.

Zoodra men eenige oogenblikken later de treurige zekerheid had verkregen, dat de heer Storm, op zijne plaats gezeten, was ontslapen, en nadat het ligchaam naar een nabijgelegen vertrek vervoerd was, heropent

de **Voorzitter** de vergadering en zegt tot hen die in de zaal tegenwoordig zijn:

Ik geloof, Mijne Heeren, dat niemand onzer gestemd zal zijn om de beraadslagingen voort te zetten, na de droevige gebeurtenis die zoo even heeft plaats gehad. Ik acht het voegzaam de Vergadering thans te sluiten en ik stel u voor, de voortzetting der behandeling van dit wets-ontwerp te verdagen tot morgen, des voormiddags ten elf ure.

Dienovereenkomstig wordt besloten en de Vergadering gaat, diep geschokt door dit treffend voorval, uiteen.

